

STEMMING EN EMOTIE IN DE DIVERSITEIT VAN METAL

DEATH METAL, BLACK METAL
EN DOOM METAL

RUUD KOOREVAAR
3290352

Ruud Koorevaar
3290352
Algemene Sociale Wetenschappen
Eindrapportage Bachelorproject
Begeleid door Jette Westerbeek
Universiteit van Utrecht
5 juli 2010

Inhoudsopgave

---

1. Inleiding	5
1.1 De wereld van metal	5
1.2 Over mijzelf	6
2. Probleemstelling	7
2.1 Doelstelling	7
2.2 Vraagstelling	7
2.3 Definities	7
2.4 Interdisciplinariteit	9
3. Overzicht literatuur	10
3.1 Introductie	10
3.2 Functies van muziek	10
3.2.1 Affectieve functies	11
3.2.2 Sociale functies	14
3.2.3 Functie van metal	17
3.3 Probleemgedrag	18
3.3.1 Depressie	19
3.3.2 Externaliserend probleemgedrag	20
3.4 Conclusie	22
4. Methodologische verantwoording	23
4.1 Introductie	23
4.2 Wetenschapsfilosofische plaatsing	23
4.3 Interviews	24
4.4 Data-analyse	26
4.5 Betrouwbaarheid en validiteit	27
4.6 Ethische overwegingen	28
5. Resultaten en analyse	29
5.1 Jonas, Glen, Angela en Dave	29
5.2 De muziek	30
5.3 Affectieve functies	33
5.4 Sociale functies	41
5.5 Conclusie	45

6. Conclusies	47
7. Reflectie en discussie	48
8. Referenties	49
9. Bijlage - Topiclijst	52

1. Inleiding

1.1 De wereld van metal

Iron Maiden, Metallica, Slayer, je hebt er vast weleens van gehoord. Lang haar, zwarte kleren, werkschuw tuig, de typische ‘metalhead’ waarbij de stereotypen in de rondte worden gesmeten. Echter, achter deze schijnbare eenheid waarin metal wordt weergegeven schuilt een diversiteit die duizelingwekkend kan zijn voor degene die niet zo bekend is met het genre. Nu zal ik de lezer niet gaan vervelen met een letterlijk eindeloze opsomming van de diversiteit van metal, maar een korte toelichting is op wel zijn plaats.

Metal is meer dan een muziekgenre, het is een subcultuur. Een subcultuur die zijn eigen codes heeft die reiken van kledingsvoorschriften tot een mentaliteit tegenover de maatschappij (Hebdige, 1979). Een subcultuur wordt als een geheel gezien, een solide eenheid als het ware, met zijn eigen homologie (Willis, 1978) waarbij de waarden en de leefstijl van een groep overeenkomen met de muziek. In het geval van metal: rebellie. Hoewel rebellie als algemeen uitgangspunt zeker waarde heeft, wordt binnen metal hier divers vorm aan gegeven. En niet alleen aan rebellie, maar bijvoorbeeld ook de filosofie van het leven, of liefde en ook pure muzikale techniciteit komen aan bod. Deze diversiteit binnen metal wordt ook uitgedrukt door de verschillende subculturen in metal. Deze subculturen zijn daarbij enigszins te verbinden aan de subgenres van dit genre. Ik zeg daarbij enigszins, want het is niet zo zwart-wit te stellen dat het één gelijk staat aan het ander; black metal staat niet gelijk aan satanisme, doom metal staat niet gelijk aan zwaarmoedigheid, death metal is niet altijd dood en verderf. Er is echter wel een bepaalde samenhang te zien. Zo komt satanisme vooral voor in de black metal, is de emotie die voornamelijk toegeschreven wordt aan doom metal depressie, en death metal spreekt aardig voor zich. Op deze wijze zijn er dus bepaalde subculturen te identificeren binnen in metal. Aangezien het uitgangspunt van dit onderzoek de diversiteit binnen metal is, is dit belangrijk om te erkennen. De muziek kan een verschillende betekenis en functie hebben per subcultuur. De emoties die daarbij toegeschreven worden aan bepaalde genres spelen een belangrijke rol.

Emoties kunnen ervaren worden in een tweetal vormen: externaliserend en internaliserend. Agressie bijvoorbeeld kan voortkomen vanuit een muzikale impuls, zoals bij een ‘mosh-pit’, of een gevoel van extase bij een concert van een artiest die zich bezighoudt met trance. Deze twee voorbeelden geven respectievelijk aan deze twee vormen inhoud. Dit onderzoek richt

zich op de relatie tussen deze emoties en metal. Maar waar voorgaand onderzoek zich voornamelijk heeft gericht op metal als een enkel genre wordt hier gekeken naar de diverse subgenres van metal, waarbij de nadruk op de genres death, black en doom metal ligt. De twee centrale vragen die daarbij aan de orde zijn luiden: op welke manier ervaren de luisteraars deze muziek? Ervaren zij een relatie tussen de muziek en de regulering van stemmingen, en zo ja, hoe zien zij die relatie en hoe gaan ze hiermee om?

1.2 Over mijzelf

Aangezien metal een sterke rol speelt in mijn leven zal ik hier kort iets over vertellen. Dit schijnt wat licht op waar ik vandaan kom en hoe ik zelf tegenover metal sta.

Toen ik ongeveer vijftien jaar oud was begon het. Nadat ik eerst wat rondwaalde bij Iron Maiden en het commerciëlere spul zoals Papa Roach en Puddle of Mud, knalde de thrash metal van Megadeth al snel uit mijn speakers. Na de aankoop van het album “Peace Sells... But Who’s Buying” van deze band waren de dammen en dijken doorgebroken. Er was geen weg meer terug, en omkijken was ook alles behalve wat ik deed. Hierbij was er natuurlijk ook de drang om het te repliceren wat mijn idolen deden; ik pakte de elektrische gitaar op. Ik liet mezelf verdwalen in de wereld van metal en groeide langzaam naar de muzieksmaak die ik vandaag bezit. Van de power metal naar de black metal, progressive of doom, death en heavy, er is weinig wat mij tegenwoordig niet tevreden stelt. Voorkeuren bestaan er natuurlijk altijd, zo heeft de thrash metal nog steeds een bepaalde waarde voor me, vanuit nostalgie of puur omdat het de juiste snaar aanslaat bij me, maar over het geheel wisselt mijn voorkeur voor een bepaald genre met het seizoen.

2. Probleemstelling

2.1 Doelstelling

Zoals vermeld bij de introductie wordt in het bestaande onderzoek naar metal en emoties dit muziekgenre meestal over één kam geschoren. Er ontbreekt onderzoek naar de eigenlijke inhoud van metal: de subgenres. De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek krijgt betekenis doordat er wordt gekeken naar de afzonderlijke subgenres van metal en naar hun relatie met emoties. Dit onderzoek wil daarmee een kennisleegte opvullen en daarmee valt het te kwalificeren als een fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Aangezien over het onderwerp nog geen kennis bestaat, zal het een explorerend karakter hebben. Beschrijven, begrijpen en verklaren staan hierbij centraal. Dit onderzoek is te kwalificeren als een vooronderzoek, want er is slechts een gering aantal bronnen beschikbaar over het onderwerp van de diversiteit in metal en de relatie met emoties. Naast de wetenschappelijke relevantie is er ook de maatschappelijke relevantie te onderscheiden. Deze relevantie ligt in het verlengde van het wetenschappelijk belang, want door het opvullen van de kennisleegte kan mogelijk onbegrip opgehelderd worden met nieuwe informatie waardoor misverstanden, zoals onjuiste vooroordelen, in het dagelijkse leven vermeden kunnen worden.

2.2 Vraagstelling

De vraagstelling die bij de bovenstaande doelstelling centraal staat is als volgt:

Hoe ervaren jongeren die zich aangetrokken voelen tot de subcultuur van metal en de subgenres death metal, doom metal en black metal deze muziek? Ervaren zij een relatie tussen de muziek en de regulering van stemmingen, en zo ja, hoe zien zij die relatie en hoe gaan ze hiermee om? Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in de vormgeving van emoties tussen deze subgenres? Hoe kunnen we deze bevindingen vervolgens verklaren?

Hoe deze vraagstelling onderzocht wordt, komt later aan bod. Eerst zullen de begrippen die in de bovenstaande vraagstelling staan, toegelicht worden.

2.3 Definities

Metal

Metal is een genre van muziek dat ontstaan is in de jaren '70 en zich vooral kenmerkt door agressieve en snelle ritmes, elektrische gitaren met zware vervorming en veelal duistere thematieken. De term 'metal' moet in dit verslag niet verward worden met heavy metal

aangezien er dan gerefereerd wordt naar een specifiek genre dat voortkomt uit de new wave of british heavy metal (zoals Saxon, Iron Maiden en Judas Priest). Metal is de noemer waaronder elk subgenre van deze muziekstijl te categoriseren valt in dit onderzoek.

De subgenres die centraal staan in dit onderzoek – death metal, black metal en doom metal – zijn slechts een kleine greep uit de diversiteit aan genres waar metal uit bestaat. Zo is er ook power metal, folk metal, thrash metal of bijvoorbeeld progressive metal.

Black metal

Een subgenre van metal gekenmerkt wordt door satanistische thematieken en een rauw, weinig geproduceerd geluid (de geluidskwaliteit is min of meer vergelijkbaar aan de ‘Do It Yourself’ wijze van punk) met weinig bas waarbij de zanger zich vooral aanwezig maakt door zijn of haar ‘growls’ en ‘grunts’ (een vocale techniek die de stem schreeuwerig, rauw en als een grom laat klinken).

Death metal

Een subgenre van metal dat zich laat typeren door gewelddadige thematieken, snelle ritmes en een geluid met een zware bas waarbij de zanger zich vooral aanwezig maakt door zijn of haar ‘growls’ en ‘grunts’.

Doom metal

Een subgenre van metal dat zich laat typeren door een zeer traag tempo, laag gestemde gitaren en een veel dikker of zwaarder geluid dan andere subgenres. De muziek en teksten roepen veelal gevoelens van wanhoop, angst en verdoemenis.

Stemmingsregulatie

Dit heeft betrekking op het controleren en beheersen van ervaren emoties. Dit kan onder andere gedaan worden door muziek te luisteren.

Jongeren

Personen met een leeftijd tussen de 18 en 25 jaar oud.

Subcultuur

Een groep mensen met een cultuur die zich differentieert van de dominante cultuur. Deze

differentiatie kan op verscheiden aspecten van de cultuur gericht zijn, zoals geloof, muziek, stijl. De leden van deze subculturen zijn veelal gelijkgestemde individuen.

2.4 Interdisciplinariteit

De studie Algemene Sociale Wetenschappen is inherent een studie die gericht is op interdisciplinariteit, oftewel het leren over en toepassen van verscheidene disciplines. Dit onderzoek valt ook onder de interdisciplinariteit. Zo wordt er niet alleen gegrepen uit theorieën afkomstig van de sociale wetenschappen, maar ook psychologie, antropologie, en zelfs, vanwege het onderwerp van dit onderzoek, een bepaalde mate van musicologie. Dit is belangrijk om te beseffen, want er wordt dus niet specifiek gericht op een enkele discipline. Er zal gericht gekeken worden naar waardevolle informatie uit verscheidene disciplines om een zo omvattend perspectief weer te geven voor zover dat mogelijk is.

3. Overzicht literatuur

3.1 Introductie

Onderzoek naar de relatie tussen muziek, subculturen, identiteiten, probleemgedrag en dergelijke thema's is veel gedaan. Hier is echter bij lange na nog niet de verzadiging bereikt. Het al wel bestaande onderzoek verleent perspectieven en informatie die mijn onderzoek in een bredere context kan plaatsen. Daarom verdienen deze bronnen speciale aandacht, vandaar deze literatuurscriptie. De vraagstelling die centraal staat in deze literatuurscriptie luidt: welke functies van muziek en metal specifiek zijn te onderscheiden en welke rol speelt probleemgedrag in relatie tot muziek en metal in het dagelijkse leven van jongeren? Hierbij zullen eerst de verschillende functies van muziek beschreven worden, waarna vervolgens probleemgedrag de aandacht krijgt, en met name de vraag of metal jongeren aanzet tot depressieve, suïcidale of op anderen gerichte agressie of dat het genuanceerder ligt. Er wordt afgesloten met een conclusie en discussie.

3.2 Functies van muziek

Muziek, waarom is dit fenomeen van belang voor jongeren en waarom speelt het zo'n grote rol in het dagelijkse leven van adolescenten? In eerste instantie is het goed om te weten dat muziek inderdaad van belang is voor jongeren, zo stellen North et al (2000) in een enquêteonderzoek naar 2500 jongeren. Het belang van muziek blijkt uit twee centrale functies: het zichzelf opstellen tegenover de wereld met een identiteit (zelf-actualisatie) en de vervulling van emotionele behoeften. Tarrant et al (2000) bevestigen deze resultaten met een enquêteonderzoek over 245 participanten van 15 tot 27 jaar oud en voegen er nog de categorie aan toe van het vervullen van sociale behoeften. Uit dit onderzoek blijkt tevens dat er gemiddeld 2.25 tot 3 uur per dag naar muziek wordt geluisterd; een aanzienlijk aandeel van de dag.

Christenson en Roberts (1998, p. 46-61) hebben op basis van een literatuurstudie twee categorieën opgesteld hoe muziek gebruikt kan worden die overeenkomen met die van North en Tarrant: affectief en sociaal gebruik. Deze categorieën zullen de leidraad van dit hoofdstuk zijn waarin de functie van muziek wordt verkend. Tevens zal er specifiek aandacht worden gegeven aan metal.

3.2.1 Affectieve functies

Affectief gebruik van muziek heeft betrekking op bijvoorbeeld stemmingsregulatie. In deze paragraaf zal dit type gebruik van muziek verder verkend worden. Welke onderzoeken er naar gedaan zijn en welke uitkomsten deze opgeleverd hebben zal hieronder belicht worden. Deze onderzoeken verschillen onderling veel van elkaar; er is sprake van kwalitatief onderzoek met methoden als interviews en observaties, maar er zijn ook bijvoorbeeld kwantitatieve enquêteonderzoeken verricht. Deze rijke en gedifferentieerde informatie geeft zowel een breed als gedetailleerd inzicht in de wijze waarop jongeren muziek op een affectieve wijze kunnen gebruiken.

Roe (1984) heeft een panelstudie verricht naar 509 Zweedse jongeren en hoe zij muziek gebruiken om genoeg- of voldoening te bereiken. Uit een drietal metingen in 1976, 1978 en 1980 resulteerde op basis van de ‘uses and gratifications’ benadering drie centrale groepen in volgorde van belangrijkheid voor de jongeren: ‘atmosphere creation and mood control’, ‘silence-filling and passing the time’ en ‘attention to lyrics’. Deze ‘uses and gratifications’ (gebruik en genoegdoening) benadering (Palmgreen e.a., 1985) is ontwikkeld om te bekijken waarom naar muziek geluisterd wordt. Deze benadering gaat er vanuit dat muziek wordt gebruikt om bepaalde beloningen te verkrijgen. Onderzoek geeft daarbij voornamelijk aan dat muziek wordt geluisterd om de tijd te doden, verveling of eenzaamheid te bestrijden en om een positieve stemming te creëren. Dit staat centraal in het affectief gebruik van muziek; men gebruikt muziek om een emotionele stemming te beïnvloeden. Roe (1984) geeft ook weer dat jongeren die bijvoorbeeld een voorkeur voor progressieve rock hebben deze muziek vaker gebruiken om de juiste stemming te bereiken in vergelijking tot jongeren die pop luisteren. Christenson (1994) bevestigt deze resultaten van affectief gebruik in een onderzoek naar jongeren: 40% gebruikt muziek voor sfeer en stemming, 20% om de tijd te doden en 10% voor de aandacht naar de teksten. Hij beschrijft dit als ‘the primacy of affect’. Dit houdt in dat muziek voornamelijk wordt gebruikt voor de regulatie van stemmingen. Hoewel vaak gedacht wordt dat muziek een sociale aangelegenheid is, is deze wijze waarop muziek wordt gebruikt voornamelijk in persoonlijke en individuele aangelegenheden gesitueerd (Christenson, Roberts, 1998, p. 48-49). Deze bovenstaande onderzoeken maken duidelijk dat de regulatie van emoties een groot aandeel heeft in waarom er naar muziek geluisterd wordt. Dit is echter niet zo eenvoudig te stellen.

Stemmingsregulatie met behulp van muziek is namelijk een ingewikkeld en complex proces. Ten eerste werken verschillende soorten muziek namelijk op verschillende manieren en zijn ze tevens afhankelijk van bepaalde omstandigheden. In dit opzicht kan bijvoorbeeld het luisteren naar snelle en agressieve muziek, zoals Death Metal, ongeschikt zijn om je huiswerk tijdens te doen. Ten tweede verschillen jongeren individueel ook in de mate waarop muziek wordt gebruikt voor stemmingsregulatie. Zoals wordt weergegeven door Frith (1981) aan de hand van interviews met Britse adolescenten. Er blijkt een klassenverschil te zijn in hoe jongeren muziek gebruiken. Jongeren van een hogere stand zullen muziek eerder gebruiken voor intellectuele doeleinden, zoals specifieke appreciatie voor de kunsten en capriolen van de muzikanten en nadruk op de teksten. De middenklasse daarentegen zal muziek eerder gebruiken om de juiste stemming te bereiken om op te dansen of socialiseren. In hoeverre een klassenonderscheid tegenwoordig nog invloed heeft op muziekconsumptie is echter lastig te bewijzen. Gericht onderzoek hiervan ontbreekt en de samenleving heeft dusdanige ontwikkelingen ondergaan over de afgelopen dertig jaar dat deze resultaten niet zomaar geaccepteerd kunnen worden. Daarnaast geven persoonlijkheidseigenschappen ook een indicatie hoe muziek met betrekking tot stemmingsregulatie gebruikt zou kunnen worden. Jongeren met een hoger niveau van vertrouwen in anderen en een grotere afhankelijkheid van beïnvloeding van leeftijdsgenoten in vergelijking tot anderen, rapporteren muziek vaker te gebruiken voor stemmingsregulatie en verbinden muziek met positieve emoties (Gorden et al, 1992). Met betrekking tot persoonlijkheden en het gebruik van muziek hebben Chamorro-Premuzic en Furnham (2007) onderzoek verricht met behulp van een enquêteonderzoek over 341 respondenten van een Britse en Amerikaanse universiteit met een gemiddelde leeftijd van twintig jaar oud. Hieruit volgde dat individuen verschillende redenen hanteren om muziek te luisteren in het alledaagse leven en dat deze significant afhankelijk zijn van persoonlijkheidskenmerken. Mensen met bijvoorbeeld een hoog IQ ervaren muziek meer in een rationele of cognitieve wijze (door bijvoorbeeld te letten op de prestatie van de muzikanten zelf). Dit karakteriseert individuen met een open persoonlijkheid. Personen met een hoog niveau van neuroticisme, dat vergelijkbaar is met een laag gehalte van extraversie, gebruiken muziek meer voor emotionele behoeften. Dit geeft weer dat de muzieksmaak afhankelijk is van de persoonlijkheid van een individu. Ten derde is stemmingsregulatie een complex proces an sich.

Saarikallio en Erkkilä (2007) geven een diepere analyse op het proces van stemmingsregulatie. Op basis van een onderzoek naar acht Finse jongens en meisjes van 14 en

17 jaar oud hebben de onderzoekers een tabel gemaakt die schematisch verscheidene regulatiestrategieën weergeeft.

Tabel 1. *Uitwerking van de verscheidene regulatiestrategieën door Saarikallio en Erkkilä (2007).*

Regulatory strategy	Typical mood before	Typical musical activity	Typical social situation	Typical changes in mood
ENTERTAINMENT	No specific moods, feeling ok, sometimes boredom	Mainly listening, music is usually in the background	Mostly alone but also with others	Lifting up spirits, maintaining positive mood
REVIVAL	Stress and treadmill, need for relaxation and energy	Mainly listening, but also singing, playing, writing songs...	Mostly alone but also with others	Feelings of reviving, relaxing and getting energy
STRONG SENSATION	No specific moods	Any kind of musical activity, involvement is strong	Both alone and with others	Intensity and attention become stronger, sometimes thrills
DIVERSION	Anger, sadness, 'depression', stress, disruptive and annoying thoughts	Listening, singing, playing, music is happy and pleasant	Both alone and with others	Forgetting about current negative mood
DISCHARGE	Anger, sadness and 'depression'	Mainly listening, sometimes playing, music is aggressive or sad	Alone	Music gives form to the expression of current negative mood
MENTAL WORK	Issues that require thinking, like personal conflicts, on mind	Listening, writing songs	Alone	Music promotes imagery, insights, clarification and reappraisal of experiences
SOLACE	Sad and troubled	Listening, attention to lyrics	Alone	Feeling understood and comforted

Deze bovenstaande strategieën worden gebruikt om twee kerndoelen te bereiken: het verbeteren en het beheersen van de stemming. Uit de resultaten van het onderzoek kwam echter ook dat er gevallen waren wanneer een negatieve stemming was behouden, of zelfs versterkt werd, door het luisteren van muziek. Sommige activiteiten hoeven echter niet per se in dezelfde vijf minuten de stemming te verbeteren, maar wel over een langere tijdsperiode resulteren in een positievere stemming. Het kan de droevige stemming bestrijden doordat er begrip en verheldering van de situatie ontstaat die de droevige stemming voortbracht in eerste instantie. De muziek is als het ware iemand die je begrijpt en steun verleent. Muziek wordt op deze wijze bijna gepersonificeerd en gemaakt tot een basis voor identificatie. Muziek ontstijgt hier het begrip dat het slechts om muziek gaat; muziek kan een diepe en significante betekenis voor een persoon zijn leven hebben. Door de beperkte hoeveelheid participanten in het onderzoek - slechts acht - moet er echter wel rekening worden gehouden dat veralgemenisering van deze resultaten naar andere bevolkingsgroepen risicovol is. Het levert echter wel waardevolle informatie op die kan worden vergeleken met andere onderzoeken. Oliver (1990) heeft bijvoorbeeld ook specifiek gekeken naar het fenomeen van het luisteren naar droevige muziek om een droevige stemming te versterken. Ze geeft daarvoor twee verklaringen. Ten eerste is er 'downward social comparison' om onze eigen situatie minder erg te laten lijken in vergelijking tot anderen. Deze anderen komen naar voren in bijvoorbeeld dramatische liefdesliedjes, waarvan hun situatie erger is dan die van jezelf. Ten tweede noemt Oliver de 'meta-mood'. Droevige of depressieve liedjes kunnen droevige of depressieve stemmingen normaal laten lijken, alsof er niets mis mee is. Deze verklaringen zijn echter niet empirisch onderzocht en zouden dus slechts kunnen dienen als potentiële verklaringen die mogelijk (deels) juist, of geheel incorrect, zijn.

3.2.2 Sociale functies

Zoals eerder is betoogd, is het gebruik van muziek voornamelijk een individuele aangelegenheid. Veel functies van muziek zijn echter wel sociaal, omdat deze van invloed zijn op de relaties tussen adolescenten en met cultuur aan sich. Muziek kan gebruikt worden om vriendschappen te vormen, dienen als conversatiestof en bijvoorbeeld om een passende sfeer neer te zetten op een feestje. Dit kan daarentegen ook weer deels individueel gedaan worden: je kunt je gespreksstof voorbereiden door je van te voren te verdiepen in een bepaalde interessante band (Christenson, Roberts, 1998, p. 54). In het verlengde daarvan hebben Christenson en Roberts op basis van een literatuurstudie drie verschillende

categorieën geformuleerd die het sociaal gebruik van muziek beschrijven: quasisociaal, socialiserend en cultureel gebruik.

Quasisociaal gebruik wordt gekenmerkt door het gebruik van muziek bij individuele aangelegenheden voor doeleinden die omschreven kunnen worden als sociaal. Bijvoorbeeld door het luisteren naar muziek om gevoelens van eenzaamheid te bestrijden, dus alsof de muziek je gezelschap is. Daarnaast kan het ook dienen om jezelf voor te bereiden op latere interacties en relaties. Frith (1981) en Lull (1992) tonen aan dat een gedeelde interesse in bepaalde soorten muziek als binding en 'spark' kan dienen voor vriendschappen. Frith suggereert dat subculturen zich rond muziekstijlen vormen omdat jongeren muziek als 'badge' gebruiken. Dit communiceert waarden, gedrag en meningen naar anderen. Deze badge-functie van muziek geeft inzicht in hoe subculturen gevormd kunnen worden op basis van gemeenschappelijk kenmerken, of overeenkomstige badges. In een vroeger enquêteonderzoek van Brown en O'Leary (1971) naar de rol van muziek in drie Britse scholen werd ook al aangetoond dat de mate van interesse in popmuziek (weergegeven door muziekkennis, aantal albums in bezit en luistertijd naar de radio) positief gecorreleerd is aan de hoeveelheid vrienden die iemand heeft (dit geeft dus geen causale relatie aan). Daarnaast bleek ook academische prestaties gerelateerd te zijn aan de mate van interesse in popmuziek, maar, jammer genoeg voor de desbetreffende jongeren, wel negatief. Dit wordt verklaard met de beredenering dat degenen die niet succesvol waren op school zich richtten op muziek als alternatieve vorm van het verkrijgen van status bij leeftijdsgenoten. Hiermee wordt er echter al vooruitgelopen op de volgende categorie van sociaal gebruik; socialiserend.

Christenson en Roberts (1998) maken onderscheid tussen drie soorten socialiserend gebruik van muziek. Ten eerste zet muziek de juiste stemming neer voor bepaalde gelegenheden, daarnaast faciliteert het interpersoonlijke relaties (voor zover de muziek niet te hard staat, natuurlijk) en ten derde verbreekt het de stilte mocht er even niemand praten. Een concreet voorbeeld hiervan is dat bij feestjes van tieners een degelijk geluidssysteem waaruit passende muziek loeit niet mag ontbreken (p. 57). Het gebruik van muziek in dit perspectief is daarnaast ook afhankelijk aan het soort muziek en subcultureel lidmaatschap. 'Metalheads' socialiseren tussen verschillende seksen minder dan Top 40-luisteraars bijvoorbeeld. Tevens wordt tijdens concerten op verschillende wijzen geparticipeerd. Waar metalheads hun hoofden enigszins onzinnig gebruiken door ze te 'bangen' met veelal heen en weer wapperend haar als gevolg, zullen popfans hun hoofden iets minder drastisch heen en weer schudden. Tevens zijn

‘moshpits’ waarin de concertbezoekers tegen elkaar beuken in een wervelwind van ledematen geen uitzondering tijdens een metalconcert (Kotarba, Wells, 1987).

Tenslotte is er nog het cultureel gebruik. Zoals al kort weergegeven werd met behulp van de badge-functie van muziek, kan muziek werken als een middel om vorm te geven aan verscheidene groepen en subculturen en te identificeren wie daar deel van uitmaakt. Muziek speelt daarbij een belangrijke rol in het vorm geven aan de ‘us-them’ onderscheidingen. Een basisvorm daarvan is het onderscheid tussen jongeren en ouders. Christenson en Roberts (1998) geven dit duidelijk aan door Lull te quoten: “Generally, young people use music to resist authority at all levels, assert their personalities and learn about things that their parents and the schools aren’t telling them” (p. 59). Muziek speelt een belangrijke rol voor de expressie van solidariteit, trots en de trotsering van bijvoorbeeld de school en ouders. In hoeverre het gebruik van muziek op deze wijze ook daadwerkelijk een rol speelt in het leven van adolescenten is nog maar de vraag, betogen Christenson en Roberts. In de eerder genoemde onderzoeksresultaten is er namelijk nergens naar voren gekomen dat deze culturele functie van muziek daadwerkelijk ook aangegeven wordt als een functie in het leven van adolescenten. Jongeren gebruiken muziek eerder voor sociale en affectieve doeleinden, zoals plezier, in plaats van deviantie (p. 60-61). Willis (1990) toont uit gesprekken met jongeren dat populaire muziek eerder gevoelens en affectieve stemmingen produceert, voordat er specifieke attitudes of vormen van sociaal bewustzijn ontstaan (p. 64). Blijkbaar speelt de trotsering van school, ouders en dergelijke via muziek niet zo’n grote rol in het leven van jongeren. Affectief gebruik wordt vaker getoond. Willis (1990) geeft tevens weer dat populaire muziek over het leven van grote groepen van jongeren met betrekking tot gevoelens en ervaringen gaat, en op deze wijze dient als een medium waardoor een affectieve ‘grounded aesthetic’ ontwikkeld kan worden om persoonlijke gevoelens uit te drukken en te delen. Met ‘grounded aesthetic’ wordt het proces bedoeld waarbij betekenissen worden gegeven aan symbolen en praktijken en waar deze worden geselecteerd en hervormd tot ze verdere geschikte en specifieke betekenissen bezitten. In dit opzicht is het concept van de ‘grounded aesthetic’ vrij vergelijkbaar met het begrip ‘bricolage’ dat Hebdige (1979) toepast in zijn theorie over subculturen en het gebruiken en hervormen van objecten om deze een specifieke sociale betekenis te geven. Op basis van deze gevormde sociale betekenissen kan er een groep mensen ontstaan die als een subcultuur gezien kan worden. Hebdige beargumenteert dat een subcultuur subversief, of deviant, is tegen de norm. De essentie van een subcultuur is de kritiek tegen de dominante standaards van de samenleving; de massacultuur. Subculturen

brengen gelijkgestemde individuen samen op basis van deze subversiviteit en geven de leden de mogelijkheid tot het ontwikkelen van een eigen identiteit. Muziek kan hierbij een centrale rol spelen die dient als verbinding en bron van identificatie met elkaar. Grounded aesthetics en bricolage zijn daarbij essentieel voor de wijze waarop jongeren de sociale wereld kunnen begrijpen en hun plaats in deze wereld kunnen vinden.

Muziek speelt een grote rol in het leven van jongeren, zowel emotioneel als sociaal, dat mag wel blijken uit het bovenstaande. Stemningsregulatie is een aspect dat hierbij bijvoorbeeld centraal staat. Muziek kan worden gebruikt om negatieve stemmingen een positieve betekenis te geven, of als ontlading na een stressvolle dag op het werk. Het gebruik hiervan kan verschillen op basis van individuele verschillen onder jongeren, maar ook door verschillen in de muziek zelf. Naast het affectief gebruik van muziek is er ook nog het sociaal gebruik te onderscheiden. Hierbij zijn drie verschillende categorieën naar voren gekomen: quasisociaal, socialiserend en cultureel. Elk van deze typen geven een invulling aan het belang van muziek voor processen die zich afspelen bij de interactie tussen personen. Maar hoe zit het eigenlijk met het type muziek dat de focus heeft in mijn onderzoek: Metal. Dit genre is al een aantal keer naar voren gekomen, maar krijgt in het volgende hoofdstuk de aandacht.

3.2.3 Functie van Metal

Arnett (1991a) geeft aan in een interviewonderzoek van 52 jongens tussen de veertien en twintig jaar oud dat Metal een belangrijk aspect in het leven van de jongens is. Het geeft vorm aan hun blik op de wereld, uitgavenpatroon, stemmingen, vriendschappen, wie en wat bewonderenswaardig is en de hoop wie ze mogelijk zouden kunnen worden. De muziek is daarbij een belangrijke uitlaatklep voor ze. De affectieve functie van de muziek als uitlaatklep blijkt voor Metalfans een belangrijke functie te zijn. Lacourse, Claes en Villeneuve (2001) laten zien met behulp van een enquêteonderzoek over 275 Franse adolescenten dat ze neigen om de muziek meer te aanbidden (oftewel in het algemeen is er sprake van een hogere mate van preferentie dan andere muzieksoorten) en te gebruiken om met agressieve emoties om te gaan dan niet-Metalfans. Maar dit is niet beperkt tot agressieve gevoelens alleen. Gevoelens van anomie en vervreemding met de samenleving leid tot het gebruik van muziek om deze negatieve gevoelens te bestrijden. Hier is tevens een seksdifferentiatie aanwezig: meisjes vertonen meer anomie en vervreemding dan jongens en gebruiken dit meer als coping mechanisme dan jongens. Het onderzoek van Miranda en Claes (2009) over 418 Frans-Canadese adolescenten waarin drie algemene dimensies van coping mechanismen worden

onderscheiden (emotioneel georiënteerd, probleem georiënteerd en vermijding/terugtrekking) worden met opzet gehanteerd door adolescenten (meisjes meer dan jongens) om dagelijkse stress die voortkomt uit school, vrienden en familie te verminderen. Meisjes hebben ook een relatief laag zelfvertrouwen blijkt uit een enquêteonderzoek verricht over 235 jongeren in Amerika door Arnett (1991b). Mogelijk is het sociaal acceptabeler voor jongens om naar metal te luisteren en zich aangetrokken te voelen tot de bijbehorende thema's dan meisjes. Jongens blijken er ook betere familiale relaties op na te houden, alhoewel deze nog steeds minder tevreden zijn over deze relaties in vergelijking tot niet-Metalfans (Arnett, 1991b). Dit blijkt tevens uit de resultaten van Martin et al (1993) waarin wordt weergegeven dat 62,3% van de ouders nog waren getrouwd, in tegenstelling tot popluisteraars waarvan 78,6% nog bij getrouwd waren en tot wel driemaal zo vaak een algemene relatie van "not close" hadden met de ouders. De vervreemdingstheorie van Arnett (1996) die stelt dat deze vervreemding een kerneigenschap van de subcultuur van metal is lijkt meer op te gaan voor meisjes. Deze theorie wordt ook ondersteund in het onderzoek van Scheel en Westefeld (1999) door te stellen dat metal jongeren aantrekt die 'troubled' zijn. Echter, in dit onderzoek over 121 Amerikaanse jongeren wordt ook gesteld dat er geen significant sekseverschil zit in suïcidaal risico (waarbij suïcidaal risico een staat van anomie kan aangeven naar de theorie van Emile Durkheim). Deze stelling dat metal jongeren aantrekt die troubled zijn, in plaats van ze creëert, kan ook weer gerelateerd worden aan de sociale badge-functie van muziek. Jongeren meten zich een identiteit aan die voortkomt uit hun gedragingen. Deze worden gerepresenteerd door hun badge. Jongeren met een vergelijkbare badge kunnen zich vervolgens gaan scharen onder een enkele vlag. De overeenkomsten tussen de jongeren is de basis van waaruit de subcultuur gevormd is.

3.3 Probleemgedrag

Muziek en probleemgedrag zijn twee termen die regelmatig verbonden worden, zowel in de media als wetenschap. Veelal worden deze ook met elkaar verbonden door stereotypen. Hoewel deze een kern van waarheid kunnen bevatten is het toch verstandig om de wetenschappelijke literatuur nader te bekijken. In de wetenschappelijke literatuur wordt het onderscheid gemaakt tussen internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Omdat dit onderzoek over Metal en het internaliserende probleemgedrag van depressie gaat, zal hier de nadruk op liggen. Voor een compleet beeld van de subcultuur krijgt het externaliserende probleemgedrag toch ook even de aandacht. Het is tenslotte een niet te negeren onderdeel van de subcultuur zelf met betrekking tot probleemgedrag, want het geeft belangrijke inzichten in

verscheidene aspecten van de jongeren die deelnemen aan deze cultuur. Maar nu eerst: depressie. Op welke wijze spelen deze vormen van probleemgedrag een rol in Metal?

3.3.1 Depressie

In van Gool et al (2007) wordt weergegeven dat de oorzaak van een depressieve stemming ligt in fysieke, psychosociale en sociale omgevingsfactoren. In het verrichte longitudinaal onderzoek van 6 jaar over 1169 participanten in Maastricht wordt geconcludeerd dat bijvoorbeeld bepaald ongezond gedrag zoals roken, alcohol gebruik en overgewicht ziekten veroorzaken die in het verlengde liggen van depressie. Bepaald externaliserend probleemgedrag, zoals alcoholgebruik, dat frequenter voorkomt bij metalfans dan bij niet-metalfans zoals hierboven weergegeven is, zou daarbij een mogelijke voorspeller zijn voor depressieve gevoelens. metalfans zouden in dit perspectief een risicogroep voor depressie kunnen zijn. Rookgedrag en depressie vertonen daarentegen geen significante relatie. Een extreme uiting van depressieve gevoelens is suïcide. In het al eerder genoemde onderzoek van Scheel en Westefeld (1999) wordt aangetoond dat de relatie tussen metal en suïcidale neigingen niet helemaal uit de lucht gegrepen is. Metalfans zeggen minder sterke redenen te hebben om te leven (vooral jongens) en hebben meer suïcidaal getinte gedachten (vooral meisjes) dan niet-metalfans. De relatie tussen suïcide en de muziek is echter niet direct; er bestaat hoogstens een 'rode vlag'. De oorzaak voor suïcide kan mogelijk liggen in persoonlijke en familiale karakteristieken in plaats van in de effecten van muziek. Aangetoond is dat muziek zelfs voornamelijk een positief effect heeft (Lacourse et al, 2001), bijvoorbeeld door het gebruik ervan als coping mechanisme (zoals te zien is in Scheel, Westefeld, 1999; Miranda, Claes, 2009). Echter, zoals we al gezien hebben, kenmerkt de subcultuur van Metal zich als een subcultuur die gebaseerd is op vervreemding en anomie. Hierbij zijn bijvoorbeeld familiale verhoudingen veelal relatief slechter dan bij niet-metalfans en er sprake is van een relatief laag zelfvertrouwen onder meisjes (Arnett, 1991b). Als de muziek geen directe invloed op depressie of suïcidale neigingen heeft, kan de muziek wel nog een teken zijn dat de luisteraars ervan vatbaarder zijn voor depressie of suïcide vanwege psychosociale of sociale omgevingsfactoren die, zoals aangetoond is, vaker voorkomen bij metalfans.

In het enquêteonderzoek van Martin et al (1993) over 250 jongeren, van twee random geselecteerde middelbare scholen in Australië, bleek dat er een significant hoger percentage is bij rock/metalluisteraars in vergelijking tot popluisteraars dat suïcidale gedachten koestert:

31% bij jongens en 66% bij meisjes tegenover respectievelijk 14% en 35%. Met betrekking tot automutilatie wordt in hetzelfde onderzoek gerapporteerd dat ook hier een significant verschil bestaat tussen rock/metalluisteraars en popluisteraars; 20% van de jongens en 62% van de meisjes tegenover respectievelijk 8% en 16%. Een vergelijkbare trend is te zien bij depressie in het algemeen, drugsgebruik, delinquentie en risicogedrag. Gevoelens van droefheid of vreugde als het resultaat van het luisteren naar pop of rock/metal wijken niet significant van elkaar af. Opmerkelijk is echter wel dat degenen die zich soms of vaker droevig voelden na het luistern van rock/metal een significant hoger niveau van depressie hadden. Dit geldt ook voor suïcidale gedachten, delinquentie, drugs en automutilatie. De eerder genoemde ‘rode vlag’ voor de vatbaarheid voor depressie en dergelijke van jongeren die naar metal luisteren, komt ook hier weer naar voren, waarin meisjes voornamelijk naar voren komen als risicogroep. Deze ‘rode vlag’ heeft daarbij niet als betekenis dat metal de oorzaak is van mogelijk probleemgedrag, maar dat er een correlatie bestaat tussen metal en probleemgedrag. Een causaal verband wordt hiermee niet aangegeven.

In het al eerder genoemde onderzoek van Miranda en Claes (2009) werden drie dimensies van coping mechanismen beschreven die bewust worden toegepast: emotioneel georiënteerd, probleem georiënteerd en vermijding/terugtrekking. De muziek wordt hierbij gebruikt om bepaalde emoties en situaties te beïnvloeden op het psychologische niveau, zoals de functie van muziek als steunpilaar tijdens een depressie. Uit de resultaten bleek dat ieder van deze mechanismen staan voor verschillende psychologische doeleinden. Bij adolescente meisjes is de probleem georiënteerde dimensie verbonden aan lagere niveaus van depressie, terwijl vermijding/terugtrekking wijst op hogere niveaus van depressie. Bij jongens is de emotioneel georiënteerde dimensie verbonden aan hogere niveaus van depressie. Tenslotte rapporteren meisjes die naar metal luisteren en in contact staan met leeftijdsgenoten die depressiever zijn dan zichzelf, dat zij ook depressief zijn. Dit kan betekenen dat gevoelens van depressie aanstekelijk zijn onder jongeren die naar metal luisteren, wat mogelijk onderhouden wordt door de negatief getinte teksten van metal (zoals over ontstemming, zelfmoord en de dood; Hansen, Hansen, 1991).

3.3.2 Externaliserend probleemgedrag

Metal en externaliserend probleem gedrag is onderzocht door Arnett (1991b). Met behulp van een enquête onder 110 jongens en 135 meisjes in de VS toont Arnett aan dat jongens die naar metal luisteren een hogere frequentie van roekeloos gedrag, zoals roekeloos rijgedrag, seksueel

gedrag en drugsgebruik, vertonen dan niet-metalluisteraars. Meisjes scoorden vrij hoog op winkeldiefstal, vandalisme, sexueel gedrag en drugsgebruik. Zowel jongens en meisjes vertoonden een hogere mate voor het zoeken naar sensatie en waren zelfverzekerder met betrekking tot sexueel gedrag en uitgaan. Uit dit onderzoek blijkt dat er weldegelijk significante verschillen zijn tussen metalfans en niet-metalfans; metalfans vertonen een hoger niveau van roekeloos gedrag. Lacourse, Claes en Villeneuve (2001) bevestigen deze resultaten. Jongeren neigen tot het aanbidden van metal en deze te gebruiken voor het omgaan met agressieve emoties. De teksten en muziek van metal kan daarbij eenvoudig worden gerelateerd aan deze hogere mate van roekeloos gedrag. Daarbij is aangetoond dat onder jongeren voor wie muziek een zeer belangrijk onderdeel is van hun leven (wat bij metal heel sterk het geval is) de teksten van muziek ook een grotere rol gaan spelen in de waardering van de muziek. Bij muziek die controversieel is (zoals metal) spelen teksten eveneens een relatief grote rol (Christenson, Roberts, 1998, p. 63-64).

Tevens hebben Selfhout et al (2008) een enquêteonderzoek in twee fasen over twee jaar over 931 adolescenten van 11 tot 18 jaar oud gedaan naar de relatie tussen metal en externaliserend probleemgedrag. Hieruit blijkt dat een voorkeur voor metal een voorspeller is voor later externaliserend probleemgedrag bij jongens. Deze stelling werd ook weergegeven door het sociocognitief perspectief (Hansen, 1995; Miranda, Claes, 2004). Deze stelt dat een voorkeur voor muziekstijlen met een antisociale inhoud (zoals voorkomt bij Metal) antisociale schemata activeert, dat vervolgens kan leiden tot antisociaal gedrag. In Selfhout et al (2008) wordt ook aangegeven door middel van meerdere experimenten dat blootstelling aan de muziek en video's van metal de prevalentie van externaliserend probleemgedrag kan verhogen. Een voorkeur voor metal leidt daarbij vanzelfsprekend tot een hogere blootstelling aan de muziek en video's en daarbij tot een verhoogd risico tot probleemgedrag. Roe (1995) en Arnett (1995) stellen dat bij adolescenten de culturele stijl preferenties (zoals metal) een gevolg is van de karakteristieken (zoals probleemgedrag) van de adolescenten zelf. Er wordt aangetoond dat de voorkeur voor een cultuurstijl die geassocieerd wordt met antisociale thema's niet wordt beïnvloed door probleemgedrag in adolescenten (Selfhout et al, 2008; Scheel, Westefeld, 1999; Martin et al, 1993).

Metal en probleemgedrag zijn twee woorden die veelvuldig in dezelfde zin voorkomen. En blijkbaar niet zonder reden, zoals bovenstaande onderzoeken aantonen. Er schijnt een correlatie te zijn tussen probleemgedrag en het lid zijn van de subcultuur van metal. De relatie

tussen probleemgedrag en de subcultuur is echter niet wederkerig: de subcultuur veroorzaakt het gedrag niet, jongeren die het gedrag al vertonen worden aangetrokken door de subcultuur. De subcultuur kan het probleemgedrag echter wel versterken zoals hierboven is aangegeven.

3.4 Conclusie

De functies van muziek en probleemgedrag in relatie tot muziek zijn beiden in deze scriptie beschreven. Hiervoor is een verscheidenheid aan wetenschappelijk onderzoek gebruikt die reikt van 1970 tot 2009, van honderden participanten tot slechts enkele, kwantitatief of kwalitatief. Eén conclusie is echter met zekerheid te maken vanuit al deze kennis: muziek is belangrijk. Muziek is bijvoorbeeld belangrijk voor de regulatie van stemmingen, muziek is belangrijk om een identiteit te construeren, muziek is belangrijk als socialiserend middel, muziek is belangrijk zowel op affectief en sociaal niveau. Muziek, en metal specifiek, kan ook een waarschuwing zijn voor mogelijk probleemgedrag. Echter niet als oorzaak, want deviante subculturen trekken tenslotte jongeren aan die probleemgedrag al vertonen, in plaats van ze te creëren. Het kan het gedrag echter wel versterken.

Het verkennen van subgenres zelf is echter een onderdeel van onderzoek naar muziek dat nog vrij beperkt in omvang is. Dit is waar mijn onderzoek zijn belang laat gelden: het dieper onderzoeken van het genre metal en de subgenres die daaronder vallen. Deze scriptie zal daarvoor als fundering dienen.

4. Methodologische verantwoording

4.1 Introductie

De gehanteerde methode voor dit onderzoek is het interview. Dit is een kwalitatieve methode. Deze methode wordt gebruikt als je vanuit het perspectief van de onderzochten inzicht wil krijgen in de betekenissen die zijn aan hun leefwereld geven. Centraal hierin staat de verkenning van die ervaringen en personen die zich niet lenen voor kwantificeerbaarheid. Duidelijk is dat de eerder genoemde probleemstelling onder de noemer kwalitatief onderzoek valt. Hieronder volgt de verantwoording van deze gehanteerde methode. Voordat daarop verder wordt ingegaan wordt echter eerst de gehanteerde wetenschapsfilosofische positie verduidelijkt.

4.2 Wetenschapsfilosofische plaatsing

Om dit onderzoek een helder kader te geven van waaruit het geïnterpreteerd en begrepen kan worden is het nodig om een moment stil te staan bij het perspectief van waaruit dit onderzoek verricht zal worden. Deze wetenschapsfilosofie gaat hand in hand met de ontologie en epistemologie. De ontologie gaat over de leer van het zijn. Dit betekent dat de ontologische positie die gehanteerd wordt betrekking heeft op wat tot de wereld behoort en wat werkelijk bestaat. Het gaat over de sociale werkelijkheid. De epistemologie gaat daarentegen over hoe we de wereld kunnen kennen. Deze twee posities lopen veelal in elkaar over, en dat is ook hier het geval. Met betrekking tot dit onderzoek naar de subgenres van metal bestaat de gehanteerde ontologische en epistemologische positie uit het perspectief van het symbolisch interactionisme.

Blumer (1974) en Mead (1970) worden als de grondleggers van het symbolisch interactionisme beschouwd. Zij gaan ervan uit dat om de sociale werkelijkheid te willen begrijpen er gekeken moet worden naar de betekenis die wordt gegeven aan dingen, verschijnselen en gebeurtenissen door individuen in de situatie van interactie. Het is een perspectief dat specifiek kijkt naar het handelende individu dat in interactie met andere individuen een gezamenlijke werkelijkheid construeert. Het doel is om inzicht te geven in de wijze waarop men handelt vanuit hun interpretatie van de sociale werkelijkheid. Dit perspectief geeft weer hoe de werkelijkheid gevormd wordt (ontologie) en hoe we daar vervolgens kennis van kunnen nemen (epistemologie). Toegepast op dit onderzoek betekent dit dat er naar het individu en zijn of haar perspectief op de werkelijkheid gekeken kan

worden. Het interview leent zich goed voor het achterhalen van de betekenisgeving die hier plaatsvindt.

4.3 Interviews

Kwalitatieve interviews zijn één van de meest gebruikte methoden van dataverzameling bij kwalitatief onderzoek. Ze moeten echter niet lukraak toegepast worden. Jennifer Mason (2002) heeft in *Qualitative Researching* een aantal centrale vragen geformuleerd die de onderzoeker zichzelf zou moeten stellen alvorens hij of zij beslist tot het toepassen van deze onderzoeksmethode.

Als eerste is er de vraag waarom er interviews gebruikt kunnen worden. Interviews kunnen een sterke toegevoegde waarde hebben in dit onderzoek aangezien de gehanteerde ontologische positie impliceert dat de ervaringen van personen waardevolle informatie oplevert om de vraagstelling te beantwoorden. Interviews zijn geschikt om de individuele ervaringen van personen naar boven te brengen. Het beschrijven van deze ervaringen is een centraal onderwerp van dit onderzoek.

Vervolgens is het van belang om jezelf af te vragen waarom je de interactie met personen wilt opzoeken. In tegenstelling tot bijvoorbeeld onderzoek met behulp van enquêtes is het doel van dit onderzoek niet om kwantificeerbare gegevens te genereren. De interviews dienen om ervaringen te analyseren en nader te kunnen vragen naar deze ervaringen, omdat deze kennis nog niet beschikbaar is. Een interview behelst een (re)constructie van ervaringen die onder meer door factoren als de interactiesituatie, machtsverhouding, context en dergelijke beïnvloed kunnen worden.

Het is noodzaak om bij het interview vragen te stellen die gericht zijn op directe ervaringen met de mogelijkheid om hierop in door te gaan. Het semigestructureerde interview is hiervoor geschikt. Dit model geeft de ruimte en structuur om gericht en verdiepend te kunnen vragen naar persoonlijke ervaringen. Hierbij worden geen gestandaardiseerde resultaten verkregen, maar dat is ook niet de doelstelling. Zoals Mason betoogt is het verstandiger bij dit soort onderzoek om te proberen te begrijpen hoe de interactie tussen interviewer en geïnterviewde zich afspeelt dan de pretentie om de dataverkrijging te reguleren met bijvoorbeeld een gesloten interview (Mason, 2002, p. 65). Hierbij stel ik me als interviewer ook niet op als ‘toeschouwer’ in het interview, maar als participant met een actieve en reflexieve houding. De

toegevoegde waarde hiervan ligt ook in het feit dat ik zelf veel te maken heb met het onderwerp van dit onderzoek. In plaats van mijzelf krampachtig buiten te sluiten zal de onderlinge identificatie met het onderwerp tussen de geïnterviewde en interviewer leiden tot begrip en een ontspannen houding tegenover het onderwerp.

In totaal zijn er 19 interviews afgenomen. Deze groep is samengesteld uit 14 jongens en vijf meisjes van een leeftijd tussen de 18 en 25 jaar oud met gemiddeld een hoog opleidingsniveau. Deze metalfans luisteren allemaal naar de genres death, black en doom metal. Soms wordt dit in verschillende mate gedaan. Er zijn twee respondenten die voornamelijk naar black metal luisteren, vier naar death metal en twee luisteren vooral naar doom metal. Daarnaast waren er ook twee respondenten die vooral naar power metal luisteren. Dit levert een perspectief van binnenuit de metalcultuur, maar gericht op een relatief onbekender subgenre. De selectie van de participanten is gebeurd vanuit een aanmeldingsformulier dat op verscheidene webfora is gepost. De gebruikte webfora zijn de volgende:

- www.metalstorm.net
- www.zwaremetal.com
- www.metalfan.nl

Dit aanmeldingsformulier was simpel van opzet. Het vroeg naar een aantal basisgegevens als leeftijd, naam en sekse en ook naar de favoriete subgenres van metal. Hierdoor was het mogelijk om een effectieve balans te vinden tussen de verscheidene subgenres. Contact over verdere afspraken is vervolgens verlopen over de e-mail. De interviews zijn afgenomen op verscheidene locaties. Voornamelijk gebeurde deze in woonkamers, een universiteit of hoge school of een bar/café. De lengte van de interviews varieerde daarbij van de 20 minuten tot een vol uur.

Nadat deze interviews afgenomen waren (die opgenomen zijn met apparatuur), werden deze letterlijk getranscribeerd naar een hanteerbaar format voor verwerking in het programma MAXQDA. Met de verscheidene tools die deze software biedt werd de informatie verkregen vanuit de interviews verwerkt en geordend.

4.5 Data-analyse

In de hierboven uitgewerkte methode is al een aantal aspecten van het proces van data-analyse naar voren gekomen, waarbij het gebruik van MAXQDA centraal staat. Een ander aspect van deze data-analyse verlangt echter naar een verdere uitweiding. Dit aspect gaat over de algemene vorm en wijze waarop de verkregen data vanuit de interviews verwerkt en geraffineerd werden. Hennie Boeije (2005) illustreert dit treffend met behulp van een ‘onderzoeksslang’. Hiermee wordt het proces van onderzoek bedoeld dat zich twistend en draaiend tussen de gegevens, activiteiten en de daarop verkregen resultaten een weg baant naar het uiteindelijke doel van het hebben verricht van een verantwoord en gestructureerd onderzoek. Hierin zijn een aantal fasen te onderscheiden die hieronder kort worden langsgelopen.

Als eerste is er sprake van de uitvoering van de methode. De hierboven besproken methode werd uitgevoerd met als resultaat ruwe data. Deze ruwe data bestond uit een 19 documenten van uitgetypte interviews die geïmporteerd werden in MAXQDA. Om deze data enigszins vorm te geven, werd deze open gecodeerd. Bij het open coderen werd de verzamelde informatie gecodeerd met behulp van trefwoorden die de inhoud van de verschillende stukjes informatie kernachtig weergegeven. Het resultaat daarvan was een flinke lijst met codes zoals ‘positief effect death metal’ of ‘ideologie black metal’. Deze werd vervolgens verder geordend in de daarop volgende stap: het axiaal coderen. Er ontstaat dan een overzichtelijke codeboom, met verscheidene hoofd- en subcodes. Hier werd er onderscheid gemaakt tussen belangrijke en minder belangrijke elementen. Tevens werd de hoeveelheid codes gereduceerd, waarbij bijvoorbeeld synoniemen die ontstonden bij het open coderen verwijderd werden. Zo ontstonden verscheidene categorieën, zoals elk subgenre apart, muzieksmaak en wanneer er naar muziek geluisterd werd. Deze codeboom werd daarna gestructureerd; het selectief coderen. Centraal bij deze stap staat het integreren van de categorieën en het leggen van verbanden. Hierbij ontstond er zicht op de gegevens die werden verzameld met betrekking tot de probleemstelling. Vroege antwoorden op deze probleemstelling kregen hier het eerst concrete vormen. Er werd bijvoorbeeld duidelijk dat de subgenres van metal bepaalde positieve en negatieve effecten kunnen hebben op de stemmingen en emoties van respondenten. Als laatste stap was vervolgens het rapporteren van de bevindingen. Hierin werden de verkregen resultaten van het onderzoek weergegeven en werd er een antwoord gegeven op de probleemstelling. Het resultaat hiervan is te vinden in hoofdstuk vijf.

4.6 Betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid van een onderzoek heeft betrekking op de herhaalbaarheid van de resultaten door andere onderzoekers. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen de externe en interne betrouwbaarheid. De interne betrouwbaarheid heeft betrekking tot de overeenstemming tussen de onderzoekers in het onderzoek. Omdat er echter maar sprake is van één onderzoeker is deze betrouwbaarheid lastig om te garanderen. Een aantal maatregelen zijn echter door Smaling (1987, p. 277) geformuleerd die dienen om deze betrouwbaarheid zoveel mogelijk te garanderen. Ten eerste is met behulp van een audiorecorder de interviews opgenomen. Hierdoor werd de kans verkleind dat ikzelf al informatie begin te interpreteren en filteren voordat de werkelijke analyse aan bod was gekomen. Ten tweede is de consistentie van onderzoek doen van de onderzoeker van belang. Hiervoor is training in de onderzoeksmethoden van belang. Met betrekking tot interviewtraining is hier geen probleem opgetreden, aangezien hier meerdere trainingen van zijn voldaan. Het meetinstrument, de topiclijst, heeft tevens gediend om op een gestructureerde wijze onderzoek te doen. De externe betrouwbaarheid werd zoveel mogelijk gegarandeerd worden door de explicitering van het onderzoeksproces. Dit is onder andere waar dit plan van aanpak voor dient.

De validiteit kan tevens opgedeeld worden in een externe en interne variant. De interne validiteit heeft betrekking op in hoeverre de onderzoeksresultaten overeenkomen met de werkelijkheid. Vanuit de gehanteerde wetenschapsfilosofische plaatsing, het symbolisch interactionisme, werd er ook weergegeven hoe deze werkelijkheid onderzocht kan worden. Er is echter toch een aantal mogelijk storende factoren te beschrijven die de validiteit kunnen bedreigen. Bij de interviews moest ik vermijden om mijn eigen ervaringen niet te projecteren op de geïnterviewde, want dit zou een vertekening van de resultaten kunnen betekenen. Een ander aspect waar rekening mee gehouden moest worden, is dat er de mogelijkheid bestaat dat de respondenten antwoorden op basis van wat ze zien als verwachte, sociaal acceptabele antwoorden. Dit werd vermeden door anonimiteit te garanderen bij de rapportage van de resultaten. Een ander probleem is dat respondenten misschien moeite hebben om onderscheid weer te geven tussen gevoelde emoties en emoties die in de muziek weergegeven worden. Om dit te voorkomen moest de vraagstelling tijdens het interview duidelijk zijn voor de geïnterviewde (Lundqvist et al, 2009). Vanwege mijn persoonlijke betrokkenheid bij het onderwerp van het onderzoek was er ook het risico van ‘going native’ (Mason, 2002, p. 92; ’t Hart, Boeije en Hox, 2006, p. 283). Dit betekent dat de onderzoeker te zeer betrokken raakt bij de wereld van de onderzochten en de doelstelling van het onderzoek uit het oog verliest.

Het behoud van een kritische blik op het onderzoek en de onderzoeker zelf was van belang om dit te voorkomen. Afstand kunnen nemen van het onderzoek was belangrijk om dit risico te vermijden. Dit werd ondersteund door overleg met collega's en de projectbegeleider. Een juiste balans tussen betrokkenheid en afstandelijkheid was van belang. De externe validiteit is vaak een probleem bij kwalitatief onderzoek. Bij dit onderzoek is dit ook het geval. De generaliseerbaarheid naar andere groepen is problematisch vanwege de kleine schaal van dit onderzoek; 19 respondenten is niet voldoende om beweringen te maken over een hele populatie. Of de resultaten van dit onderzoek dus van toepassing kan zijn op een andere of grotere populatie moet verder onderzoek aantonen.

4.6 Ethische overwegingen

Tenslotte is het nog belangrijk om even stil te staan bij de ethische overwegingen van dit onderzoek, het gaat tenslotte om een persoonlijk, en mogelijk gevoelig, onderwerp. Het garanderen van anonimiteit is daarvoor ook van belang. De geïnterviewden blijven natuurlijk ook in hun recht om vragen niet te beantwoorden wanneer zij dit ook niet willen. Met betrekking tot de observaties zijn er geen sterke ethische struikelblokken te herkennen. Concerten zijn tenslotte openbare ruimtes.

5. Resultaten en analyse

De resultaten zullen in dit hoofdstuk geanalyseerd worden met behulp van de theoretische inzichten uit het literatuuroverzicht. Hierbij wordt de tweedeling die Christenson en Roberts (1998, p.46-61) hebben opgesteld, gehanteerd om het geheel structuur te geven. Deze tweedeling bestaat uit het onderscheid tussen de affectieve en sociale functie van muziek. Vanzelfsprekend zal hierbij de nadruk liggen op de affectieve functies en het onderscheid tussen de genres death, doom en black metal. Om te beginnen worden echter vier profielen van metalfans beschreven om een beeld te geven van een dergelijke metalfan. Deze portretten zijn geconstrueerd op basis van verschillende respondenten en dienen om het geheel te verlevendigen.

5.1 Jonas, Glen, Angela en Dave

De 19-jarige Jonas is de doom en black metal fanaat bij uitstek. De emotie in de muziek speelt bij hem een zeer belangrijke rol. Van de makkelijk verteerbare power metal van Sonata Arctica is hij doorgegroeiwd naar de extremere kanten van metal, vertelt hij een beetje beschamend. Want ook al is Sonata Arctica een oude liefde, het staat wel haaks op zijn huidige muzieksmaak. Tijdens zijn adolescentie heeft Jonas een depressie moeten doormaken van een jaar waarbij hij sterk veranderd is als persoon. Daar speelde metal een belangrijke rol in. De black en doom metal waar hij voornamelijk naar luisterde in die periode was een bron van identificatie en leverde hem veel steun tijdens deze periode. Tegenwoordig recenseert hij ook albums en zijn favoriete bands zijn bijvoorbeeld Chaos Moon, Mayhem, Esoteric en Titanblood.

Glen is daarentegen voornamelijk een death metal luisteraar. Deze 23-jarige metalfan gaat zeer regelmatig naar concerten, waar hij zich altijd ruimschoots vermaakt met het gezelschap van zijn vrienden en een fatsoenlijke hoeveelheid bier. Hij beschrijft het zelf als het hebben van een dubbelleven; het zijn van de redelijk typische ‘metalhead’ met vrienden en tijdens concerten en bijvoorbeeld tijdens school een rustig en gecontroleerd persoon zijn. Bands als Dying Fetus, Decapitated en Opeth staan regelmatig op zijn speellijst, zolang het maar up-tempo en bruut is. Af en toe heeft Glen depressieve periodes, waarbij muziek niet per se het geneesmiddel is, maar wel een grote ondersteunende rol speelt om om te kunnen gaan met deze periodes.

Angela kan getypeerd worden als de black metalfan. Vanuit de rock is ze naar verloop van tijd doorgroeid naar haar favoriete genre. In dit genre vindt ze alles wat ze nodig heeft. Bands als Taake, Enslaved en Kampfar geeft ze aan als haar favoriete bands. Typerend is ook de diversiteit die ze de black metal toeschrijft. Vrolijke deuntjes zowel als melancholische en zwaarmoedige muziek kan ze vinden in haar genre. Ze ondervindt ook grote aantrekkingskracht van de folk muziek die bands zoals Rapalje, Tenhi en Fejd maken. Daarnaast vind ze de kracht in black metal ook zeer aantrekkelijk; het maakt haar, in haar eigen woorden, ontzettend vrolijk. Met de af en toe vrij extreme ideologische standpunten die black metal bands innemen heeft ze niet zoveel, ze trekt er zich ook niet zoveel van aan.

Tenslotte hebben we Dave, de muzikant. Met zijn leeftijd van 25 jaar oud zingt (of brult) hij in verscheidene bands die variëren tussen de death, doom en black metal. Daarnaast speelt hij ook regelmatig elektrische gitaar. Met altijd al een smaak te hebben die leunt naar schedels en dergelijke, was op zijn tiende al snel de keuze gemaakt om voor de metal te gaan. Met de heavy metal van Iron Maiden waren de dammen en dijken doorgebroken. Vanaf toen heeft hij metal steeds verder verkend richting de extreme regionen. Zijn hedendaagse persoonlijke muzieksmaak reikt bijvoorbeeld van Motörhead en AC/DC (heavy metal) tot Slayer (thrash metal), Darkthrone (black metal) en Novembers Doom (doom metal). Thrash en death metal zijn de genres van voorkeur om live te zien, vanwege de energie die de muziek voortbrengt. Daarnaast spreekt technical death metal hem ook zeer aan vanwege de technische muzikaliteit. Black metal vindt hij live niet zo sterk, want vaak kunnen ze de sfeer van de cd live niet overbrengen. Doom metal wordt gewaardeerd, maar niet altijd.

5.2 De muziek

Hieronder worden de verschillen en overeenkomsten tussen de genres op basis van musicologische en emotionele of gevoelsmatige kenmerken beschreven. Het belang hiervan is om goed zicht te krijgen op hoe deze genres muzikaal en emotioneel ervaren worden. Let op dat hier niet getracht wordt om een complete en correcte omschrijving van de genres te geven. Het is een weergave van het perspectief van de respondenten.

Death metal wordt voornamelijk omschreven als snel, hard, bruut en log, waarbij agressie de toonaangevende emotie is. Depressie wordt niet toegeschreven aan death metal. De energie in death metal is hoog en wordt vergeleken met de thrash metal, maar dan met een bruter, oftewel gewelddadiger en meer luguber uitgangspunt. Het is een extravertier genre dan black

en doom metal. Dit betekent dat het zich meer richt op extraverte emoties, zoals woede, dan introverte emoties, zoals depressie. Het wordt tevens meer als vermaak omschreven. Dit betekent dat het ‘dood-en-verderf’ aspect van death metal niet serieus wordt genomen; het is dood en verderf met een knipoog. Omdat dit thema voornamelijk naar voren komt in de teksten heeft dit tot gevolg dat er niet heel veel aandacht wordt besteed aan de teksten zelf, aangezien deze veelal geen diepere boodschap of betekenis hebben. In dit opzicht wordt death metal ook omschreven als minder interessant in vergelijking tot black en doom metal. Death metal wordt ervaren als iets minder spannend en intrigerend dan andere genres, maar dat verschilt ook weer per subgenre. Want wat opgemerkt moet worden is dat death metal wel als een divers genre moet worden omschreven. Ook hier is er het gevaar dat een genre teveel als een enkele eenheid wordt genomen. Zo bestaat er de technical death metal, maar ook de melodic death metal of brutal death metal. De basisingrediënten van de muziek blijft hetzelfde in deze genres, maar door de introductie van een ander ingrediënt, zoals melodie, of de extra benadrukking van een bepaald aspect van de muziek wordt er afwisseling gecreëerd binnen het genre zelf. Zo wordt er bijvoorbeeld een desinteresse aangegeven voor het zo bruut en lomp mogelijk proberen te zijn (de band Cannibal Corpse wordt daarbij als voorbeeld aangedragen), maar waar tegelijkertijd wel een grote waardering aangegeven wordt voor de meer melodische variant van death metal.

Black metal is daarentegen meer voortgedreven vanuit een ideologie. Deze ideologie wordt voornamelijk getypeerd als het satanisme, maar dit wordt gedaan met een bepaalde terughoudendheid. Regelmatig wordt deze ideologie niet serieus genomen en datgene wat belangrijk is, is de muziek. Het wordt gezien als een gimmick om een gezicht te geven aan de band. Hierbij is een uitzondering wanneer de respondent zelf religieus is, dan wordt er daadwerkelijk aanstoot gegeven tot deze bands die het satanisme als compromisloos haatdragend uitoefenen. Daarnaast wordt ook aangegeven dat black metal een divers genre is. Het eerder genoemde satanisme wordt verbonden aan het subgenre true norwegian black metal, terwijl er ook het subgenre is dat depressive black metal heet wat zich meer richt op de emotie dan de ideologie. Zo kan black metal rauw en agressief zijn, maar ook symfonisch en melancholisch. Een overkoepelend aspect voor de black metal is dat het altijd tracht zo donker en duister mogelijk te zijn. Het wordt gezien als rauwer en emotioneler dan death metal waarbij er een dunne grens bestaat tussen infantiel of puur en authentiek klinken. Black en death metal hebben wel als overeenkomst een aspect van machtsgevoel dat wordt uitgedrukt in de muziek.

Doom metal wordt gezien als het overwegend depressieve subgenre. Depressie samen met emoties als melancholie staan centraal in dit genre. Doom metal is ook niet zo zeer gebaseerd op een ideologie, zoals bij black metal het geval is, maar berust meer op deze emoties (hoewel de ideologie van de muziek dan natuurlijk als deze emoties gezien kan worden). Het langzame tempo benadrukt dit ook. Dit trage tempo wordt gezien als een versterking of uitdrukking van de depressieve emoties, in tegenstelling tot bijvoorbeeld het snelle tempo van death metal dat dient ter uiting van de agressie en energie van het subgenre. Ook hier moet echter weer de diversiteit van het genre benadrukt worden; sommige subgenres van de doom metal leunen meer naar de heavy metal, zoals stoner doom dat gemiddeld iets meer up-tempo is, terwijl andere subgenres als de funeral doom zich helemaal inlaten met dat depressieve, trage gevoel. Zo zijn er ook afgeleiden van doom metal zoals sludge en drone, die respectievelijk als rustgevend, doch op een hevige en pessimistische manier, en extreem traag, donker en nihilistisch worden omschreven. Jonas geeft een interessant inzicht over hoe hij het ervaart dat buitenstaanders van het genre het genre interpreteren:

“Buitenstaanders vinden het een stijl voor mensen die levensmoe of graag depressief zijn. Daar moet ik altijd een beetje om lachen, want in de naargeestigheid van de muziek zitten ook vele schoonheden verborgen. Ik wil het wel eens als kunst beschouwen. Iets dat heel somber is (zoals bepaalde schilderijen, films etc.) kan ook heel mooi zijn.”

Hoewel de emoties dus een grote rol spelen in de muziek moet niet vergeten worden dat het nog steeds gaat om een kunstvorm, waarbij de emoties in de muziek niet per se een weerspiegeling hoeven te zijn van de luisteraars ervan.

Er zijn dus duidelijke verschillen op te merken tussen de subgenres op muzikaal en emotioneel gebied. Een basale typologie kan zijn dat death metal het snelle en agressieve genre is, doom metal het tragere en depressieve genre en black metal zweeft er ergens tussen met een ideologie als fundering. Dit is natuurlijk een stereotypering, want er mag niet vergeten worden dat ook deze genres, net zoals metal zelf, inhoudelijk veel diversiteit bezitten.

5.3 Affectieve functies

Zoals in het literatuuroverzicht naar voren is gekomen, hebben de affectieve functies van muziek voornamelijk betrekking op de regulering van stemmingen. Hierbij kan muziek bijvoorbeeld steun verlenen tijdens een depressie en wat verlichting geven in het leven, maar naast dit positieve effect kan muziek natuurlijk ook een negatief effect hebben. In deze paragraaf zal bekeken worden in hoeverre deze affectieve functies ook terug te vinden zijn in de resultaten van dit onderzoek en hoe deze te relateren zijn aan (al bestaande) theorie.

Uses and gratifications

Een centrale benadering is die van de ‘uses and gratifications’ (Palmgreen e.a., 1985). Deze benadering gaat er vanuit dat muziek wordt gebruikt om bepaalde ‘beloningen’ te verkrijgen. De meest toonaangevende daarvan zijn: tijddoding, bestrijding verveling of eenzaamheid en om een positieve stemming te creëren. In de resultaten van het onderzoek is de laatste hiervan prominent naar voren gekomen. Zoals we al gezien hebben staat deze functie van muziek om een emotionele stemming beïnvloeden centraal in het affectief gebruik. Dit wordt door Christenson (1994) ‘the primacy of affect’ genoemd. Muziek wordt daarbij voornamelijk gebruikt in persoonlijke en individuele aangelegenheden. De basis voor deze theorieën is natuurlijk dat er in eerste instantie wel een relatie ligt tussen stemmingsregulatie en het luisteren naar muziek. Deze relatie blijkt ook uit de resultaten. Over het geheel is te zeggen dat de muziek de stemming beïnvloedt en dat dit, op enkele uitzonderingen na, ook andersom geldt; de stemming beïnvloedt de muziekkeuze. De basis waarop deze theorieën een mogelijke grondslag op zouden kunnen hebben is bij deze dan ook gelegd. Daarnaast is ook te zien dat de regulering van emoties met behulp van muziek een wezenlijk aspect is van het luisteren naar de muziek en dat er onderlinge verschillen bestaan tussen de drie subgenres in welke rol deze vervullen met betrekking tot het reguleren van welke emoties. Om de rol de verschillende subgenres en ‘the primacy of affect’ te bekijken kunnen de observaties die gemaakt zijn door Saarikallio en Erkkilä (2007) gebruikt worden. In de tabel die ze hebben opgesteld uit een vrij klein onderzoek (deze is terug te vinden in het literatuur overzicht) zijn verschillende regulatiestrategieën uiteengezet. Deze zal stap voor stap worden doorgelopen met in het achterhoofd de resultaten van het voortgaande hoofdstuk. Hierbij zal er gericht worden op de individuele beleving van de muziek.

Entertainment

Ten eerste is er de strategie van ‘entertainment’. Zoals we hebben gezien bij de resultaten is dit voornamelijk het geval bij de death metal. Dit subgenre wordt tekstueel niet zo snel serieus genomen en is meer omdat het leuk klinkt. Het wordt als genre ook iets eenvoudiger van opzet gezien dan overige genres. Puur simpel vermaak staat hierbij hoog in het vaandel. De emotie die hierbij samenhangt, is over het algemeen een positieve stemming. Wanneer er een negatieve stemming aanwezig is dan wordt er eerder naar muziek gegrepen die hierbij aansluiting biedt. Er moet echter niet vergeten worden dat muziek als geheel in dienst staat van vermaak. Het is een vermakelijke bezigheid, waarbij soms niet teveel over nagedacht moet worden.

“Muziek luister je uiteindelijk toch omdat het leuk is, als je het niet daarvoor luistert doe je iets fout.”

Revival

Ten tweede wordt er naar muziek geluisterd voor ‘revival’, of om energie op te wekken. Dit komt vooral voor bij de death metal en, in iets mindere mate, de black metal. Dit komt vanwege de energie die de muziek bevat. Deze energie vindt zijn weg vanaf de muziek naar de luisteraar en heeft zo een opwekkend effect. Dit kan ook wel ‘empowerment’ genoemd worden. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer iemand in een dipje zit en dit wilt bestrijden met een boost aan energie. De energie die zit in die muziek helpt dan om het neerslachtige gevoel op te heffen. Op deze wijze heeft de muziek een positief effect op de stemming. Dit is regelmatig terug te zien bij de reacties of en in hoeverre death metal de stemming kan beïnvloeden. Het houdt in dat de muziek een gevoel van verhoogde energie, macht of kracht geeft. Deze ‘boost’ van energie wordt voornamelijk toegeschreven aan de death en black metal. Dit wordt als volgt omschreven:

“Wanneer ik naar iets luister als Archgoat of Revenge [snelle, chaotische black metal] geeft mij dat een gevoel van kracht, ik krijg er een boost van energie door. Er zit veel kracht in de muziek, dat is ook belangrijk. Het heeft meestal ook wel een goed effect, ik voel me er beter door, het is wel oppeppend.” (4 respondenten waaronder de death metal fans)

Of zoals een death metal fan het stellig beschrijft:

“Als ik me blij voel dan zet ik lekker teringherrie op, dan word ik er nog blijer van. En als ik me kut voel, dan zet ik ook lekker teringherrie op.”

De muziek heeft dus zowel een effect op de stemming als dat de stemming een effect heeft op de muziekkkeuze. Zo gaf werd tweemaal aangegeven door death metal luisteraars dat wanneer de emoties in een dieptepunt zaten hij niet naar doom metal greep, maar liever iets snels, en komt dan voornamelijk uit bij de death metal en af en toe de black metal. Er was dus geen sprake van identificatie tussen de emotie en muziek, maar juist niet-identificatie.

“Juist bij een depressieve stemming kan een stevige metalplaat de ideale uitlaatklep zijn. Als alles tegenzit, dan is er soms niets beter dan luisteren naar de ruwheid van een band als Obituary [death metal] of Dark Angel [thrash metal]. Na een paar nummers zijn de opgekropte emoties verdwenen. Voor de buitenwereld mag dat onlogisch lijken, want ik hoor vaak dat mensen denken dat je van metal agressief wordt. Zo ervaar ik het absoluut niet. Ik zal niet zeggen dat je er een heilige van wordt, maar reageer liever op deze manier mijn woede af, dan dat ik het afreageer op iets of iemand.”

De categorie ‘strong sensation’ ligt in het verlengde van ‘revival’. Deze is niet zozeer apart voorgekomen in de resultaten. Over deze categorie is daarom dan ook niet veel te zeggen.

Diversion, discharge en solace

Vervolgens is er ‘diversion’. Dit wordt voornamelijk geassocieerd met het opheffen van negatieve emoties. Samen met de categorie die daarop volgt, ‘discharge’, is dit een centraal punt in de resultaten. Het is regelmatig terug gekomen in de resultaten dat muziek wordt gebruikt om een bepaalde negatieve emotie te verhelpen of er makkelijker mee om te kunnen gaan. De muziek vervult de rol als een soort steunpilaar. De tweedeling tussen afleiding en ontlading is er echter wel één die belangrijk is. Daar waar afleiding voornamelijk gebruikt wordt om de emoties te reguleren die meer leunen naar depressie, refereert het ontladen ook naar externaliserende emoties als agressie. Deze lijn is vervolgens door te trekken naar de verschillende subgenres van metal. Waar doom metal en in iets mindere mate black metal meer gerefereerd wordt naar depressieve emoties, worden death en in iets mindere mate black metal gecombineerd met de meer externaliserende dimensie van emoties. Black metal neemt in dit opzicht een aparte tussenpositie in. Blijkbaar heeft black metal zowel aspecten van

internaliserende en externaliserende emoties, maar geen van beide in het extreme toe. De functie van ontlading, of uitlaatklep, komt ook regelmatig terug in de resultaten. De stress van het alledaagse leven even van je af laten glijden door het luisteren naar muziek is daar een voorbeeld van. Dit is een terugkerend thema bij elk van de drie genres doom, black en death metal. Opvallend is dat het bij death en, in iets mindere mate, black metal voornamelijk gaat over de uitlaatklep voor agressieve gevoelens, terwijl bij doom het gaat over depressieve gevoelens. Ook wordt, zoals hierboven al aangetoond is, death metal gebruikt om een depressief gevoel op te heffen. Aangegeven wordt ook dat death metal geen negatief effect heeft op de stemming. Ook al bezit het thema van de muziek geen positieve lading heeft het een positief effect. In dat opzicht kan death metal als een positiever genre omschreven worden dan doom metal. Daarbij moet wel de kanttekening gemaakt worden dat metal soms niet als remedie voor een negatieve stemming wordt gezien. Het is geen oplossing voor als je een negatieve stemming hebt, het is meer een ondersteunende pilaar. Het staat gelijk aan de ‘coping mechanismen’ die Miranda en Claes (2009) noemen. Deze dienen om de stress van het alledaagse leven te kunnen ontladen. Hier is ook een lijn door te trekken naar de catharsis hypothese (Bushman, 2002; Bushman et al (1999)). De catharsis hypothese stelt oorspronkelijk dat het ervaren en uitdrukken van agressieve emoties en gedachten, de daaropvolgende agressieve emoties en gedachten zal verminderen. Dit wordt ook wel ‘venting’ genoemd. Agressieve impulsen kunnen geredigeerd worden door de emoties op een symbolische manier te doorleven, zoals het luisteren naar muziek. Deze hypothese is daarbij niet alleen te gebruiken voor agressieve emoties, maar ook bijvoorbeeld voor depressieve. Zoals ook regelmatig in de resultaten is teruggekomen, is deze functie van muziek om emoties te kunnen ‘venten’, oftewel als uitlaatklep, er één die van groot belang is. Dit is daarom ook toepasbaar op alle genres, waarbij de karakteristieke verschillen tussen de genres richting geven aan welke emoties ze als uitlaatklep kunnen dienen. Hierbij speelt identificatie een centrale rol. De muziek moet overeen komen met de ervaren emotie. Dit is ook het geval bij ‘solace’. De emoties die aan ‘solace’ gekoppeld worden zijn droevigheid en ongerustheid. Als gevolg van het luisteren naar muziek wordt de emotie positiever. Deze werking is vergelijkbaar die we gezien hebben bij ontlading en afleiding. De muziek vervult de functie van ondersteuning bij de emotie en helpt om de emotie te verwerken. Zo werd door een doom metal fanaat (18 jaar oud) aangegeven in een persoonlijke ervaring:

“Als ik me down voel dan zet ik bijvoorbeeld Agents of Oblivion [sludge metal] op, dan gaat dat daarna weer beter. Als ik me down voel dan accepteer ik dat, en ga ik er

helemaal in mee en dan kies ik daar ook muziek bij waar ik me dan mee kan identificeren en dan doorleef ik dat helemaal en laat ik het achter me. De muziek die ik luister staat dan gelijk aan de emotie die ik ervaar op dat moment. En andersom kan het me dan ook erbij helpen, omdat ik me erbij kan identificeren, na een paar dagen, of een week, dan geneest het een beetje, dan is het wat zachter, dan kan ik er mijn gevoelens in kwijt. Dan kan ik het achter me laten. Het heeft dan een positief effect.”

Een andere metalfan die verspreid alle genres luistert (21 jaar oud), geeft ook aan dat een band als Sentenced, die geassocieerd wordt als depressive heavy metal (en dus thematisch gezien een overeenkomst heeft met doom metal), tekstueel hem ontzettend geholpen heeft:

“Toen ik ongeveer 18 was, een beetje een kutperiode voor me, heb ik ontzettend veel Sentenced geluisterd. De teksten zijn ontzettend zwaarmoedig over liefde en noem het maar op. Die band heeft me toen veel geholpen. Dat raakt dan een snaar die je op dat moment voelde.”

In het verlengde daarvan wordt ook aangegeven dat door een doom metal luisteraar dat doom metal een gevoel van voldoening, bevrediging en rust kan creëren, in plaats van het stereotypische depressieve.

Mental work

Ten zesde is er de categorie die zich richt op ‘mental work’. Deze categorie heeft een relatie tot wanneer er naar muziek geluisterd wordt. Bijvoorbeeld tijdens (school)werk. Van belang is hier het onderscheid tussen achtergrondmuziek en muziek die meer geschikt is om aandachtig naar te luisteren. In dit opzicht lenen death en black metal zich niet voor momenten wanneer de aandacht ergens anders op gericht moet worden dan de muziek. Dit komt door het aanwezige karakter van de muziek; het snelle tempo en het ‘in your face’-gehalte van de muziek. Dit verstoort de concentratie en wordt er niet veel bereikt met waar de persoon mee bezig is, meerdere malen (vier respondenten met verscheidene muziekmaken) werd het volgende ook verteld op de vraag of het verschilt per genre of het als achtergrondmuziek of actief beluisterd wordt.

“Ja, opzich wel. Rock ‘n roll is bijvoorbeeld niet complex, dat gaat makkelijk als achtergrondmuziek. Maar als je bijvoorbeeld een moeilijk geproduceerde, met diep

filosofische thema's, dan is daar moeilijk naar te luisteren, of bijvoorbeeld hele gek geproduceerde black metal, dan is daar niet echt naar te luisteren als achtergrond. Of thrash en death metal, daar word je dan gallisch van als je iets moet doen. Dat werkt niet. Soms is het echter ook wel weer zo dat de muziek gewoon een constante stroom aan herrie is, dan vervaagt het ook een beetje naar de achtergrond.”

Een factor die daar een rol bij kan spelen is leeftijd. Een respondent van 25 jaar oud die voornamelijk naar doom metal luistert vertelt:

“Ik ben bijna bang om te zeggen dat dat komt omdat je ouder bent. Vroeger kon ik dat wel hebben, maar nu wat minder.”

Daar tegenover moet echter wel de observatie gemaakt worden dat de “herrie” in death en black metal soms monotoon kan zijn en zo vervaagd naar de achtergrond. Bij deze categorie wordt duidelijk dat soms de muziekkeuze niet afhankelijk hoeft te zijn van de stemming. Het kan dan gaan om factoren zoals vermoeidheid na een lange werkdag. Zoals een vrouwelijke black metalfan (20 jaar oud) ook aangeeft:

“Als ik een erg drukke dag heb gehad en moe ben, heb ik niet veel behoefte aan hele harde en snelle muziek, maar meer aan rustige muziek, dit kan dan wel metal zijn, zoals Damnation van Opeth [akoestisch georiënteerd album van een progressive death metal band], maar ook gewoon andere muziek, zoals de neo-folk van Tenhi [akoestische Finse folk muziek met een rustig duister thema].”

Of zoals te zien is bij de eerder weergegeven quote waarin er vertelt wordt dat er altijd wel ‘kutherrie’ opzet wordt, ongeacht van de stemming waar hij zich in bevindt.

Er zijn dus duidelijk overeenkomsten te zien tussen de resultaten van Saarikallio en Erkkilä en de resultaten uit dit onderzoek. Deze overeenkomsten lijken voornamelijk te liggen bij de functie van muziek met betrekking tot ‘revival’, ‘diversion’, ‘discharge’ en ‘solace’. Deze vervullen daarbij een gelijkwaardige rol in het perspectief dat ze alle drie als doel het verbeteren en beheersen van de stemming hebben. Dit in combinatie met het onderwerp van dit onderzoek – muziek en stemmingsregulatie – maakt het te verwachten dat deze een dominante rol hebben in de resultaten. Ook al heeft het onderzoek van Saarikallio en Erkkilä

een kleine hoeveelheid participanten, de resultaten blijken weldegelijk een waarde te hebben bij het analyseren van de resultaten van dit onderzoek. Het geeft echter geen compleet plaatje weer, want daarnaast kwam uit de resultaten van het onderzoek dat er ook gevallen waren wanneer een negatieve stemming was behouden, of zelfs versterkt werd, door het luisteren van muziek; een soort van ‘negative reinforcement’. Oliver (1990) geeft daarvoor een theoretische ondersteuning.

Negative reinforcement

Oliver geeft aan dat er twee verklaringen zijn voor dat er naar droevige muziek geluisterd wordt om een droevige stemming te versterken. Ten eerste is er ‘downward social comparison’ om onze eigen situatie minder erg te laten lijken in vergelijking tot anderen. Deze anderen komen naar voren in bijvoorbeeld dramatische liefdesliedjes, waarvan hun situatie erger is dan die van jezelf. Ten tweede noemt Oliver de ‘meta-mood’, waarbij droevige of depressieve liedjes kunnen droevige of depressieve stemmingen normaal laten lijken. Oliver zelf geeft voor deze theorieën echter geen empirische ondersteuning en in de resultaten van dit onderzoek is er ook geen aanleiding te vinden die deze theorieën als aannemelijk of bevestigd kan beschouwen. Als toevoeging aan de theorie van Oliver is uit de resultaten echter gebleken dat er nog een andere reden is waarom mensen naar droevige muziek luisteren tijdens een vergelijkbare staat van emoties. Blijkbaar is het soms gewoon lekker om je even om te wentelen in je eigen ellende, zoals een death en doom metal luisteraar van 23 jaar oud aangeeft.

“Soms is het gewoon lekker om je even om te wentelen in je zelfmedelijden. Dat voelt af en toe gewoon goed.”

Hoe valt dit te verklaren? Als we kijken naar het genre waar het voornamelijk mee geassocieerd wordt, doom metal, dan is er de relatie te zien tussen het depressieve gehalte van de muziek en het omwentelen in je eigen ellende. Er is hier dus sprake van identificatie, maar wat daar als resultaat uit volgt is opvallend: negatieve muziek plus een negatieve stemming, wat resulteert in het behouden of versterken van die stemming, wat op zijn beurt weer positief aanvoelt. Tot nu toe is het nog vergelijkbaar met de twee theorieën van Oliver. Laten we het daarom maar, in de trant van Oliver, ‘positive misery’ noemen. Echter, wat van belang is bij de theorieën van Oliver is de vergelijkingsbasis die een rol speelt. Bij ‘downward social comparison’ wordt er vergeleken met andere personen die in een ergere situatie zitten dan

jezelf. Bij de ‘meta-mood’ ligt de vergelijkingsbasis in het liedje zelf, waardoor je eigen situatie als normaal lijkt te zijn. Bij het geval van ‘positive misery’ is hier geen sprake van; het is een pure individuele aangelegenheid. Blijkbaar ontstaat er persoonlijke voldoening, zonder dat er sprake hoeft te zijn van een vergelijking met anderen. Het idee van ‘positive misery’ geeft dus een aanvulling op de theorieën van Oliver.

Negative effecten

Hierboven is aandacht besteed aan de positieve effecten van muziek op stemming en emoties. In de resultaten van het onderzoek zijn echter ook negatieve effecten voorgekomen. Daar moet echter wel de kanttekening bij gemaakt worden dat deze een veel minder grote rol spelen dan de positieve effecten. In feite gaat het ook niet echt over een functie van muziek met betrekking tot de negatieve effecten ervan. Dat het een functie is, betekent dat het (on)bewust wordt gebruikt om een doeleinde te bereiken, zoals te zien is bij de ‘uses and gratifications’ benadering. Muziek wordt niet gebruikt om een negatief effect te bewerkstelligen zonder enige vorm van een uiteindelijk positief effect (zoals te zien is bij ‘negative reinforcement’). Het is daarom beter om de negatieve effecten van muziek niet als functie te omschrijven, maar als een gevolg. Dit betekent dat de stemming verslechtert of een negatieve stemming in stand wordt gehouden. Het genre waar dit het sterkst aanwezig is, is de doom metal. Dit werd vele malen (vijf respondenten, waarvan twee death metal fans en de rest overige genres) naangegeven met betrekking tot doom metal; het is muziek dat sterk afhankelijk is van de stemming of en wanneer er naar geluisterd kan worden. Uit de interviews blijkt dat de emoties in het genre doom metal een sterkere rol spelen in de ervaring van het genre, in vergelijking tot death en black metal. Hierdoor is de relatie die tussen die eigen emoties en die van de muziek bestaat er één die intens is. Wanneer je eigen emoties niet aansluiten bij die van de muziek, dan is het lastig om er naar te kunnen luisteren; een bepaalde mate van identificatie is nodig. Dit wordt verduidelijkt door een metalfan die death, doom en black metal luistert (23 jaar oud) die vertelt in wat voor stemming hij zich moet bevinden om naar doom metal te kunnen luisteren:

“Rust, heel rustig. Het is langzame muziek, en als je een soort van opgefokt of energiek bent, dan gaat dat niet.”

De emoties van de luisteraar worden gereflecteerd in die van de muziek. Aangezien doom metal voornamelijk over het depressievere spectrum van emoties gaat, wordt de link gelegd

dat je je in een vergelijkbare emotionele staat verkeert wanneer je naar deze muziek luistert. Het effect hiervan wordt beschreven als negatief. Meerdere malen in de interviews is naar voren gekomen dat wanneer men zich niet lekker voelt, in een dipje zit of een depressieve periode doormaakt, doom metal dit gevoel kan versterken op een negatieve manier. Zoals een death metal luisteraar (23 jaar oud) aangeeft:

“Als ik me kut voel en ik ga naar Katatonia luisteren, wordt het niet beter “

En over de thema's van het genre in vergelijking tot death metal:

“De thema's van doom metal, zoals liefdesrelaties en zwaarmoedigheid, daar kan ik me dan weer wel mee identificeren, terwijl death weer zo extreem is kan ik dat makkelijker naast me leggen. Doordat ik me meer identificeer met de muziek heeft dat ook een groter effect op mijn stemming. Als ik me down voel dan ga ik me meestal nog kutter voelen door doom.”

Daarnaast was er ook een respondent die gelovig was (gemengd metalfan, 25). Dit had een effect op welke bands gewaardeerd werden. Zo kon er niet naar antichristelijke black metal bands geluisterd worden zoals Mayhem, Morbid en Satyricon. Er was geen sprake van identificatie met deze bands op het ideologische niveau. Luisteren naar deze bands had dan ook een beduidend negatief effect op de stemming.

5.4 Sociale functies

De ervaring van muziek vindt niet alleen plaats in de huiskamer, maar ook tijdens optredens van bands. Dit is daarom ook een aspect dat aandacht verdient in deze resultatensectie. Daar waar het voortgaande zich vooral heeft gericht op de ervaring van opgenomen muziek bij individuele aangelegenheden, richt dit deel zich op de ervaring van muziek tijdens live-optredens en sociale aangelegenheden. In het literatuuronderzoek zijn er drie vormen van sociale functies van muziek naar voren gekomen; cultureel, socialiserend en quasisociaal gebruik (Christenson, Roberts, 1998). De sociale functies van muziek speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol in vergelijking tot de affectieve functies van muziek, dit aspect verdient echter toch wel enige aandacht. Hieronder worden de aspecten sfeer en gedrag tijdens concerten besproken. Hierin zitten de sociale en culturele aspecten in verweven. Het quasisociale gebruik speelt geen grote rol, maar wordt aan het einde nog even kort genoemd.

Sfeer

Over de sfeer tijdens concerten was er een grote overeenstemming tussen de respondenten, deze was namelijk vrijwel altijd positief, ongeacht welk genre er gespeeld wordt. Het sociale aspect van concerten speelt dan ook een grote rol. De atmosfeer is vaak verzadigd met energie en gevuld met gelijkgestemde fans van de band(s) die komen om een goede tijd te hebben. Zo zei een frequent concertganger (23 jaar oud, death metalfan):

“Het is ook een soort sfeer die er hangt, ‘like-minded’ mensen altijd wel. Je voelt alsof je ergens bij hoort. Je bent niet de enige die ernaar komt luisteren.”

Hier is duidelijk de subcultuur van metal in te herkennen. Het ergens bij willen horen is een voorbeeld van cultureel gebruik van metal. Dit is echter niet zo eenduidig als het lijkt, zoals aan het einde van deze paragraaf zal blijken.

De sfeer die er hangt tijdens concerten kan verschillen. Er worden een aantal aspecten naar voren gebracht in de interviews die de sfeer kan beïnvloeden. Ten eerste speelt de kwaliteit van de band een grote rol. Wanneer de band niet goed speelt of het geluid slecht is, heeft dit een averechtse invloed op de sfeer. In beperkte mate heeft ook het genre een invloed.

Wanneer het een genre is die niet zozeer een favoriet van de respondent is, dan speelt het sociale aspect een grotere rol in de ervaring van het concert en wordt de livemuziek meer achtergrondmuziek. Daarnaast wordt aangegeven dat de energieke muziek van death en black metal vaak ook op een energieke wijze ontvangen wordt, in tegenstelling tot de tragere variant van doom metal. De hoeveelheid mensen wordt ten derde ook aangegeven als een factor. Als er minder mensen zijn, dan is het publiek ook rustiger. Dit staat in verband met de bekendheid van de band; wanneer de band bekender is, zullen er ook meer mensen verschijnen bij het concert. Het tijdstip waarop het optreden plaatsvindt, is ook van belang. Opgemerkt wordt dat wanneer het concert bijvoorbeeld 's middags is dat de sfeer dan wat rustiger en kalmer is.

Gedrag

Het gedrag tijdens concerten is afhankelijk van de sfeer tijdens het concert. De hierboven genoemde factoren die de sfeer beïnvloeden staan in relatie met het gedrag. Wanneer er bijvoorbeeld energieke death metal gespeeld wordt, gaat men eerder los. Hoewel black metal niet tekort schiet in de mate van energie, wordt dit genre toch voornamelijk anders ervaren dan

death metal door Angela. Bij de afgeleiden viking en pagan metal die iets meer vrolijke deuntjes bezitten, wordt er extroverter meegegaan met de muziek.

“Black metal doe ik meer voor mezelf, bier drinken en erop in gaan. Viking en pagan metal is echt meezingen en losgaan. En altijd bier drinken, eigenlijk.” (black metalfan, 19)

In tegenstelling tot doom metal:

“Ik denk dat het publiek observerend is. Iedereen staat stil, iedereen ervaart het wel, maar iedereen staat stil. Beetje extase, passief.” (black metalfan, 19)

Daarnaast wordt door vijf respondenten aangegeven dat de kwaliteit van de band een zeer belangrijke factor is hoe men zich gedraagt tijdens een concert.

“De kwaliteit van de band is belangrijk in hoe ik me gedraag tijdens een concert. Als het slecht is ben je niet geïnteresseerd, dan gaat het niet meer alleen om de muziek, beetje rondstaren, kwaliteit is afhankelijk van hoe diep ik er op in ga. Verschil tussen death en black metal is er niet echt eigenlijk hoe ik me gedraag. Het is alles of niks, dat ligt aan de band zelf. De band moet de juiste snaar raken.”

Wanneer deze snaar geraakt wordt dan wordt er vooral op ritme ge-headbanged (op en neer schudden van het hoofd met als gevolg een hoop wapperend haar). Moshen (het op in elkaar beuken) wordt niet veel gedaan door de participanten. Vaak geven ze aan dat ze liever met een biertje in de hand naar de band kijken en af en toe headbangen. Dit komt mogelijk door de leeftijd, zo verteld een 25 jaar oude gemengde metalfan:

“Ik gedroeg me vroeger altijd wel vrij wild, graag de pit in, lekker losgaan, headbangen. Dat was ook niet agressief, het is meer een gevoel van harmonie, de dans die erbij hoort, als iemand valt wordt die opgepakt.”

Dit dient als uitlaatklep.

“Tijdens concerten is het ook een uitlaatklep, even je agressie loslaten, in plaats van sporten of iets dergelijks, dan gaan ze moshen. De stress van het alledaagse leven even loslaten.”

Ook wordt opgemerkt dat het soms wel opvalt dat een verschillend soort publiek naar concerten gaat van death, black en doom metal bands. Bij death metal bands is het vaak een energieke soort publiek, soms iets jonger. Dit in tegenstelling tot doom metal, waar het publiek vaak wel wat rustiger is. Bij black metal concerten lijkt het soms alsof er een ‘code-of-conduct’ hangt. Je mag je dan niet teveel expressief gedragen en mensen staan dan stil en boos kijkend te kijken naar de bandleden. Het wordt omschreven als ‘grim’ of ‘necro’ zijn. Dit wordt vaak echter niet serieus genomen. Er zit een dunne grens tussen het infantiel en serieus zijn.

De kenmerken van de muziek komen terug in bepaalde karakteristieken van het publiek. Zoals de ‘code-of-conduct’ die aanwezig is bij de black metal en het publiek. Ook bij deze uiting van de muziek bestaat er echter een fijne grens tussen infantiel en serieus zijn. Deze uitspraak geeft ook weer dat men zich verschillend gedraagt bij de verschillende subgenres. Daar waar bij de death metal voornamelijk de energie van de muziek gereflecteerd wordt door het gedrag van het publiek, zoals het ontstaan van ‘mosh-pits’, hangt er bij black metal een gedragscode en wordt doom metal vooral observerend en stil staand ervaren. Het is wel vrijwel altijd zo dat men het naar zijn of haar zin heeft tijdens concerten. Wanneer de muziek tekortschiet dan komt het sociale aspect sterker naar voren. Zo ontstaat er een dynamiek tussen het sociale aspect en de kwaliteiten van de muziek die er vrijwel altijd toe leidt naar een gezellige beleving. Er is ook naast de subcultuurvorming van metal an sich die eerder is aangetoond een ontwikkeling te herkennen waarbij de individuele subgenres elk een aparte subcultuur vormen. Deze subcultuurvorming is terug te leiden naar de eigenschappen van de muziek zelf. Daar waar death metal meer energiek is, trekt het ook een energieke, jonger publiek aan. Dit is in tegenstelling tot doom metal. De ideologie van black metal om zo donker en duister mogelijk te zijn lijkt ook wel door te sijpelen naar het soort publiek dat erop af komt. Deze factoren die bepaalde aspecten van een subcultuur weergeven kunnen aangeduid worden als een soort ‘badge’ door Frith (1981) en Lull (1992) omschreven worden. Een gedeelde interesse in een soort muziek kan daarbij dienen als binding voor de ontwikkeling van subculturen. Dit zou dan een belangrijke rol geven aan de ‘us-them’ onderscheidingen, waarbij rebellie een belangrijk aspect van zou zijn. Echter, het is al te

merken aan de twijfelachtige houding die ik inneem ten opzichte van deze theorie, vindt deze theorie geen ondersteuning uit de resultaten. Er is geen blijk gegeven dat deze functie van muziek ook daadwerkelijk een rol speelt.

Quasisociaal gebruik

Quasisociaal gebruik heeft betrekking op het individueel luisteren naar muziek voor doeleinden die omschreven kunnen worden als sociaal. Een voorbeeld hiervan die voorgekomen is in de resultaten is bestrijden van het gevoel van eenzaamheid. Dit is echter te vergelijken met bijvoorbeeld de eerder genoemde affectieve functie muziek van 'solace'. Het uiteindelijke doeleinde is om een stemming te verbeteren.

5.5 Conclusie

Over het geheel is te zeggen dat de beluisterde muziek de stemming beïnvloedt, en dat dit ook andersom geldt: de stemming beïnvloedt de muziekkeuze. Hier bestaan echter wel een aantal uitzonderingen op. Het effect van de muziek op de stemming is positief met betrekking tot de death en black metal en heeft de functie als uitlaatklep en 'empowerment'. Van doom metal daarentegen wordt als enige genre aangegeven dat het een negatief effect op de stemming kan hebben; het kan de negatieve stemming in stand houden alsook versterken. Doom metal kan echter ook door middel van identificatie een ondersteunende rol bieden, het neemt de rol in van een steunpilaar. Door al deze vormen van effecten van muziek loopt een rode draad, namelijk identificatie en niet-identificatie. Identificatie heeft daarbij betrekking op dat de emoties die in de muziek voorkomen, overeenkomstig zijn met de emoties die de luisteraar op dat moment ervaart. De muziek moet als het ware passen bij de staat van zijn van de luisteraar. Niet-identificatie houdt in dat de muziek een tegenovergestelde emotie weergeeft dan die ervaren wordt, om de ervaren emotie als het ware te bestrijden. Bijvoorbeeld de energie die zit in de muziek helpt dan om het neerslachtige gevoel op te heffen. Beiden deze vormen van identificatie zijn teruggekomen in de resultaten en zijn daarom van invloed op naar welke muziek wanneer geluisterd wordt. Naast deze affectieve functies van muziek zijn ook de sociale functies aan bod gekomen. Hieruit bleek dat er vrijwel altijd een positieve sfeer hangt tijdens concerten, ongeacht welk genre er speelt. Dit komt door de dynamiek die er bestaat tussen het sociale aspect van concerten en de kwaliteit van de muziek. Het sociale aspect is beschreven naar aanleiding van de drie sociale functies zoals Christenson en Roberts (1998) deze beschrijven. Hierin is duidelijk geworden dat men zich verschillend gedraagt (socialiserend gebruik) bij de verschillende subgenres en er ook subculturen binnen metal

ontstaan naar aanleiding van de subgenres (cultureel gebruik).

6. Conclusies

Hoe ervaren jongeren death, doom en black metal? Op deze vraag is een antwoord gezocht in dit onderzoek. Er is gekeken naar de manier waarop deze jongeren omgaan met de muziek in relatie tot stemmingen en emoties en hoe deze samenhangen met de drie besproken subgenres van metal. De zoektocht naar dit antwoord is begonnen met een literatuurscriptie waaruit verscheidene theorieën zijn gekomen, zoals de ‘uses and gratification’ benadering en het onderscheid tussen de affectieve en de sociale functies van muziek. Vanuit het kader van deze literatuurliteratuur is het onderzoek in de praktijk van start gegaan. Nadat de interviews afgenomen waren, is het werkelijke analyseren van de resultaten begonnen. Hieruit zijn de volgende conclusies te trekken.

Om te beginnen is elk van de subgenres apart besproken. Hierin zijn bepaalde verschillen en overeenkomsten naar voren gekomen op basis van emoties in de muziek en muzikale eigenschappen van de muziek. Hieruit resulteerde dat doom metal voornamelijk depressief, traag en zwaar is. Black metal wordt omschreven als ideologisch, haatdragend, snel en met een fijne grens tussen infantiel klinkend en serieus. Death metal wordt gezien als een snel, hard en log genre dat agressief naar voren komt, maar waarvan de inhoud van de teksten vaak niet serieus genomen wordt. Er moet echter niet vergeten worden dat er ook in deze subgenres diversiteit bestaat en het te makkelijk is om deze subgenres als een enkele eenheid te zien. Vervolgens is er een relatie aangetoond tussen de muziekskeuze en de stemming waarin iemand zich bevindt. Met betrekking tot emoties heeft metal voornamelijk een positief effect, met uitzondering van sommige gevallen van de doom metal. Dit positieve effect van de verbetering van de stemming is onafhankelijk of de muziek wordt beschreven als negatief met betrekking tot de emoties die de muziek weergeeft. Hoe dit te verklaren valt is weergegeven met behulp van de affectieve functies van muziek. Deze functies geven aan dat muziek wordt geluisterd om een bepaald doeleinde te bereiken, oftewel de kern van de ‘uses and gratifications’ benadering. Daarnaast bleek uit de sociale functies van muziek dat er sprake is van een subcultuurvorming binnen metal zelf. Deze subcultuurvorming is op basis van de karakteristieken van elk subgenre. Er bleek ook dat er voornamelijk een positieve stemming aanwezig is bij een concert, onafhankelijk van de stijl muziek die er wordt gespeeld. Dit is te verklaren door de dynamiek die er bestaat tussen het sociale aspect en de muziek zelf.

7. Reflectie en discussie

De uiteindelijke resultaten van het onderzoek zijn, na een enkele aanpassing op de vraagstelling, goed uit de verf gekomen. Ze beantwoorden de gestelde vraagstelling op een informatieve en interessante wijze. De resultaten hebben bepaalde al bestaande theorieën bevestigd en daarnaast ook nieuwe inzichten toegevoegd. De waarde van deze nieuwe inzichten zal echter moeten blijken uit verder onderzoek, aangezien de externe validiteit van dit onderzoek beperkt is. Daarnaast kunnen er ook een aantal nieuwe vragen gesteld worden naar aanleiding van dit onderzoek. Aangezien de probleemstelling benadert is vanuit een sociaalpsychologisch perspectief zou het interessant zijn om dezelfde probleemstelling te bekijken vanuit een anthropologisch perspectief. Dit zal nieuwe inzichten verlenen en zal mogelijk antwoorden kunnen geven op vragen als de ontstaanswijze van de verschillende subgenres en subculturen van metal. Daarnaast kan er ook dieper worden gekeken naar een genre apart. Er is gebleken dat elk subgenre ook weer subgenres bevat. Zo is er de technical death metal, of de funeral doom metal. De analyse van een enkel subgenre kan zo een doorzichtelijker plaatje weergeven van een subgenre dan dit onderzoek heeft kunnen doen.

8. Referenties

- Arnett, J. (1991a). Adolescents and heavy metal music: From the mouths of metalheads. *Youth and Society* 23(1), 76-98.
- Arnett, J. (1991b). Heavy metal music and reckless behavior among adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* 20(6), 573-592
- Arnett, J. (1996). *From the Mouths of the Metalheads: Heavy Metal Music and Adolescent Alienation*. Westview Press, Boulder, CO.
- Berg, B. (2007). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Boston: Pearson Education.
- Boeije, H., 't Hart, H. & Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Den Haag: Boom.
- Blumer, H. (1974). *Symbolisch interactionisme. Perspektief en methode*. Meppel: Boom.
- Brown, R. & O'Leary, M. (1971). Pop music in an English secondary school system. *American Behavioral Scientist* 14, 196-211.
- Bushman, B. J. (2002). Does venting anger feed or extinguish the flame? Catharsis, rumination, distraction, anger, and aggressive responding. *Personality and Social Psychology Bulletin* 28, 724-731.
- Bushman, B. J., Baumeister, R. F. & Stack, A. D. (1999). Catharsis, aggression, and persuasive influence: Self-fulfilling or self-defeating prophecies? *Journal of Personality and Social Psychology* 76, 367-376.
- Chamorro-Premuzic, T. & Furnham, A. (2007). Personality and music: Can traits explain how people use music in everyday life? *British Journal of Psychology* 98(2), 175.
- Christenson, P. (1994). Childhood patterns of music use and preferences. *Communication Reports* 7(2), 136-144.

- Christenson, P., Roberts, D. (1998). *It's Not Only Rock & Roll. Populair Music in the Lives of Adolescents*. Cresskill: Hampton Press.
- Frith, S. (1981). *Sound effects: youth, leisure, and the politics of rock 'n' roll*. New York: Pantheon.
- Hebdige, D. (1979). *Subculture. The Meaning of Style*. London: Methuen & Co.
- Kotarba, J. & Wells, L. (1987). Styles of adolescent participation in an all-ages, rock 'n' roll nightclub: An ethnographic analysis. *Youth and Society* 18(4), 398-417.
- Lacourse, E., Claes, M., & Villeneuve, M. (2001). Heavy metal music and adolescent suicidal risk. *Journal of Youth and Adolescence* 30(3), 321-332.
- Lull, J. (1992). Popular music and communications: And introduction. In J. Lull, (Ed.), *Popular music and communication* (pp. 1-32). Newbury Park: Sage.
- Lundqvist, L., Carlsson, F., Hilmersson, P. & Juslin, P. N. (2009). Emotional responses to music: Experience, expression, and physiology. *Psychology of Music* 37(1), 61-90
- Martin, G., Clarke, M. & Pearce, C. (1993). Adolescent suicide: Music preference as an indicator of vulnerability. *Journal of the American Child & Adolescent Psychiatry* 32, 530–535.
- Mason, J. (2002). *Qualitative Researching*. Londen: Sage Publications.
- Mead, G.H. (1970). *Mind, self and society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Miranda, D., & Claes, M. (2009). Music listening, coping, peer affiliation and depression in adolescence. *Psychology of Music* 37(2), 215-233.
- North, A. C., Hargreaves, D. J. & O'Neill, S. A. (2000). The importance of music to adolescents. *The British Journal of Educational Psychology* 70(2), 225-272.
- Oliver, M (1990). *An examination of the enjoyment of negative-affect producing entertainment*. Paper presented at the annual meeting of the Internation Communication Association. Dublin.

- Palmgreen, P., Rosengren, K.E. & Wenner, L.A. (1985). *Media gratifications research*. Beverly Hills: Sage.
- Roe, K. (1984). Swedish Youth and Music: Listening patterns and motivations. *Communications Research* 12(3), 353-362.
- Saarikallio, S., & Erkkilä, J. (2007). The role of music in adolescents' mood regulation. *Psychology of Music* 35(1), 88-109.
- Scheel, K. R., & Westefeld, J. S. (1999). Heavy metal music and adolescent suicidality: An empirical investigation. *Adolescence* 34(134).
- Smaling, A. (1987). *Methodologische objectiviteit en kwalitatief onderzoek*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Tarrant, M., North, A. C., & Hargreaves, D. J. (2000). English and American Adolescents' reasons for listening to music. *Psychology of Music* 28(2), 166-173.
- Willis, P. (1978). *Profane culture*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Willis, P. (1990). *Common Culture*. London: Open University Press.

9. Bijlage - Topiclijst

Introductie

Hartelijk dank voor het willen meedoen met dit interview. Kort gezegd zal dit interview gaan over de relatie tussen de verschillende subgenres van Metal en emoties, waarbij speciale aandacht zal worden gegeven aan depressieve emoties. Het interview zal ongeveer een half uur tot drie kwartier duren en je zal anoniem blijven in het uiteindelijke onderzoeksverslag. Je hoeft je dus geen zorgen te maken dat mogelijke resultaten direct terug gelinked kunnen worden naar jezelf. Tevens wordt het interview opgenomen, tenzij je daar specifiek bezwaar tegen hebt? Af en toe zal ik ook wat aantekeningen maken als het nodig is. Nadat het interview afgenomen is zal ik deze samen met alle andere interviews gaan analyseren en kijken wat de uitkomsten ervan zijn. Ik zal eerst nog even de apparatuur testen, altijd fijn om te weten of deze het ook daadwerkelijk doet. Heb je verder misschien nog vragen? Dan zullen we nu beginnen.

Algemene info:

- 1 Geboortedatum
- 2 Geslacht
- 3 Werk
- 4 Opleiding
- 5 Religie
- 6 Woonsituatie
- 7 Familie
- 8 Vrienden
- 9 Muzieksvoorkeur

Kun je wat meer vertellen over je muzieksvoorkeur?

- Naar welke subgenres luister je het meest?
- Zou je die genres eens kunnen beschrijven?
  - o Musicologisch
  - o Op basis van emoties doe geportretteerd worden in de muziek
  - o Worden er naar jou mening depressieve emoties weergegeven in deze genres?
    - Zo ja, op welke wijze?
    - Wat versta je dan eigenlijk onder depressie?

- Naar welke bands luister je dan vooral?
- Wanneer luister je naar muziek?
  - o Thuis, tijdens reizen, met vrienden
  - o En als je in een bepaalde stemming bent?
    - Is de muziek die je luistert dan ook afhankelijk van je stemming?
    - Helpt de muziek dan met het omgaan met je stemming?
      - Versterkt het je stemming?
      - Of helpt het je om ermee om te gaan?
      - En bij een depressieve stemming?
  - o Kun je misschien een stukje muziek laten horen waarmee je kan illustreren welke muziek bij welke stemming past? – *noteer bandnaam en nummer*
- Ga je ook weleens naar concerten?
  - o Hoe vaak?
  - o Met vrienden?
  - o Hoe gedraag je je bij zo'n concert?
    - Verschilt dat per band?
    - Waar ligt dat aan denk je?
  - o Hoe ervaar je een concert?
    - Verschilt dat per band?
    - Waar ligt dat aan denk je?

Afsluiting

Ik heb verder geen vragen meer. We zijn dus bij het einde van het interview aangekomen. Heel erg bedankt. Heb je misschien zelf nog vragen? En wat vond je ervan? Heb je mogelijk interesse in de uitkomsten van het onderzoek (*zo ja, contactgegevens uitwisselen*)?